

Broj : KPŽ-03/07
Sarajevo, 29.03.2007. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE !

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel II za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju, u vijeću Apelacionog odjeljenja sastavljenom od sudije Kreso Meddžide kao predsjednika vijeća i sudija Vukoje Dragomira i Georges Reniersa, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika Bogunić Sanina kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Momčila Mandić, Milovana Bjelica, Milorada Govedarica i Mirka Šarović, zbog krivičnog djela Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 337. stav 4., u vezi sa stavom 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske (KZ RS) i drugih, odlučujući o žalbama Tužilaštva Bosne i Hercegovine, optuženog Momčila Mandića i njegovog branioca, advokata Refika Serdarevića, te branioca optuženog Milorada Govedarica, advokata Gladanac Miroslava, izjavljenim protiv presude ovog suda broj KPV 02/06 od 27.10.2006. godine, na sjednici vijeća održanoj dana 29.03.2007. godine donio je:

P R E S U D U

1. Žalba Tužilaštva Bosne i Hercegovine odbija se kao neosnovana, a djelimičnim uvažavanjem žalbi optuženog Momčila Mandića i njegovog branioca Refika Serdarevića, advokata iz Sarajeva, te žalbe optuženog Govedarica Milorada izjavljene po njegovom braniocu Miroslav Gladancu, advokatu iz Istočnog Sarajeva, osnovom člana 314. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) u osuđujućem dijelu **p r e i n a č a v a s e** presuda Suda Bosne i Hercegovine broj KPV- 02/06 od 27.10.2006. godine, tako da se optuženi Momčilo Mandić, na osnovu člana 284. stav 1. tačka a) ZKP BiH oslobađa od optužbe u dijelu da je počinio krivičnopravne radnje činjenično opisane pod tačkom 1/6.1., i tačkom 1/5 iz sastava produženog krivičnog djela Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 337. stav 4., u vezi sa stavom 3. KZ RS, i u odluci o kazni, pa se optuženom Momčilo Mandiću utvrđuje za produženo krivično djelo iz člana 337. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ RS, pojedinačna kazna zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine i 10 (deset) mjeseci, a za krivično djelo Falsifikovanje isprave iz člana 364. stav 1. KZ RS, pojedinačna kazna zatvora 6 (šest) mjeseci, pa ga sud za navedena krivična djela uz primjenu odredbi člana 43. KZ RS osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina, u koju kaznu zatvora se, uz primjenu člana 56. KZ BiH ima računati i vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru počev od 17.08.2005. godine pa do 29.03.2007. godine; optuženi Milorad Govedarica, koji je istom presudom oglašen krivim za počinjenje krivičnog djela Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 337. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ RS, osuđuje se na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine, u koju kaznu zatvora se primjenom člana 56. KZ BiH uračunava vrijeme provedeno u pritvoru

CIN

počev od 29.11.2005. godine do 29.03.2007. godine s tim što će za oba optužena predsjednik vijeća prvostepenog suda posebnim rješenjem u izrečenu kaznu uračunati i vrijeme od 29.03.2007. godine pa do stupanja na izdržavanje kazne.

2. U ostalom dijelu prvostepena presuda ostaje neizmijenjena.

Obrazloženje

Presudom Suda Bosne i Hercegovine broj KPV-02/06 od 27.10.2006. godine, prvooptuženi Momčilo Mandić oglašen je krivim za počinjeno produženo krivično djelo Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 337. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ RS, za što mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od osam godina i šest mjeseci i krivično djelo Falsifikovanje isprave iz člana 364. stav 1. istog Zakonika, za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine, pa mu je prvostepeni sud, primjenom pravila o odmjeravanju kazne za djela izvršena u sticaju iz čl.43. KZ RS izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od devet godina.

Istom presudom, Sud je oglosio krivim trećeoptuženog Milorada Govedaricu, a zbog produženog krivičnog djela Zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 337. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ RS, i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od četiri godine. Tom presudom je optuženi Milovan Bjelica oslobođen od optužbe da je počinio krivično djelo Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 337. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ RS dok ke Mirko Šarović oslobođen od optužbe za počinjenje krivičnog djela iz stava 3. člana 337. KZ RS.

Optuženi Momčilo Mandić na osnovu čl. 284. tačka c) ZKP BiH oslobođen je od optužbe da je počinio krivičnopravnu radnju pod tačkom 13. optužnice (*Kredit preduzeću „Perić“*). Takođe, osnovom istog propisa, optuženi Momčilo Mandić je oslobođen od optužbe da je počinio krivično djelo Udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 211. stav 1. KZ RS-posebni dio, osnovom čl. 284. tačka a) ZKP BiH oslobođen je od optužbe za počinjenje krivičnog djela Udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), za krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250. stav 3. KZ BiH, te za krivično djelo Pomoć licu optuženom od strane međunarodnog krivičnog suda iz člana 233. KZ BiH.

U odnosu na optužene Milovana Bjelicu, Milorada Govedaricu i Mirka Šarovića na osnovu člana 283. tačka f) ZKP BiH odbijena je optužba da su počinili krivično djelo Udruživanje radi vršenja krivičnih djela iz člana 211. stav 2. KZ RS-posebni dio , dok su na osnovu člana 284. tačka a) ZKP BiH oslobođeni od optužbe da su počinili krivično djela Udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 2. KZ BiH i za krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250. stav 1. KZ BiH .

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH optuženi Momčilo Mandić i Milorad Govedarica su obavezani da solidarno nadoknade štetu Privrednoj banci Srpsko Sarajevo (PBSS) u iznosu od 465.833,00 KM, a optuženi Momčilo Mandić je obavezan sâm da nadoknadi štetu PBSS u iznosu od 4.466.150,03 KM, dok je u ostalom dijelu imovinskog zahtijeva oštećena upućena na parnicu. Istom presudom je odlučeno da se oba optužena na osnovu člana 188. stav 1. ZKP BiH obavežu da nadoknade troškove krivičnog postupka o čijoj će visini sud riješiti posebnim rješenjem, dok na osnovu člana 189. stav 1. ZKP BiH troškovi u oslobađajućem i u odbijajućem dijelu presude u odnosu na optužene padaju na teret budžetskih sredstava.

Protiv ove presude žalbe su blagovremeno izjavili Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, optuženi Mandić Momčilo, njegov branilac Serdarević Refik i branilac trećeoptuženog Govedarica Milorada, advokat Gladanac Miroslav.

Tužilaštvo BiH je žalbu izjavilo zbog bitne povrede odredaba ZKP BiH (član 297. stav 2. ZKP BiH), povrede krivičnog zakona (član 280. stav 2. ZKP BiH) u dijelu kojim se Milovan Bjelica oslobađa od optužbe po tački 5. optužnice i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja (član 299. stav 1. ZKP BiH) u dijelu kojim se Mirko Šarović oslobađa od optužbe po tački 7. optužnice

Žalbe opt. Mandić Momčila i njegovog branioca Refika Serdarevića, advokata iz Sarajeva, prvostepenu presudu pobijaju zbog: bitnih povreda odredaba krivičnog postupka (čl.297. ZKP BiH), povrede krivičnog zakona (čl. 298. ZKP BiH), pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja (čl. 299. ZKPBiH), odluke o krivičnoj-pravnoj sankciji i odluke o imovinsko-pravnom zahtijevu (čl.300. ZKP BiH).

Branilac opt. Milorada Govedarice, advokat Gladanac Miroslav, je izjavio žalbu protiv presude zbog: bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Odgovore na žalbu su uložili: Tužilaštvo BiH na žalbu branioca opt. Mandić Momčila, advokata Refika Serdarevića; branilac optuženog Milovana Bjelice, advokat Alija Galijatović na žalbu tužioca i branilac opt. Mirka Šarovića, advokati Dragiša Jokić i Goran Nešković na žalbu tužioca.

Povodom izjavljenih žalbi na prvostepenu presudu Apelaciono vijeće je u smislu čl. 304. ZKP BiH održalo javnu sjednicu na kojoj su bili prisutni tužilac, optuženi Momčilo Mandić, Milorad Govedarica, Milovan Bjelica, sa njihovim braniocima, te Goran Nešković branilac optuženog Mirka Šarovića koji nije bio prisutan na sjednici. Na istoj su svaka od stranaka, kao i branioci ostali kod svojih tvrdnji i prijedloga iz žalbi, kao i u odnosu na odgovore na žalbe.

Apelaciono vijeće je ispitalo prvostepenu presudu u dijelu u kojem se žalbama pobija u smislu čl 306. ZKP BiH, pa je nakon vijećanja donijelo odluku kao u izreci iz ovih razloga:

U odnosu na žalbe opt. Momčila Mandića i njegovog branioca

U okviru bitnih povreda procesnog zakona obje žalbe, optuženog Mandića i njegovog branioca, osporavaju stvarnu nadležnost ovog suda. Naime, one ističu, da ista nije zasnovana na odredbama iz čl. 13. stav 2. tačke a) i b) Zakona o Sudu BiH; da sud prvog stepena (u daljem tekstu: sud) nije donio odluku o zasnivanju nadležnosti a to je imao obavezu u smislu čl. 28. ZKP BiH, odnosno da nije postupio saglasno odredbi iz čl. 449. stav 2. i 3. ZKP BiH; da nije uvažio prigovore odbrane po tom pitanju, kako se to vidi na str.130. pobijane presude, pa stoga žalbe tvrde da po njima izvedena nadležnost Suda BiH nije stajala u trenutku sprovođenja istrage (o čemu nema odluke Suda) niti u trenutku podizanja i povrđivanja optužnice – slijedom kojih razloga je pobijana presuda ostvarila bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 297. stav 1. tačka g) ZKP BiH, a time da je podložna ukidanju.

Žalba optuženog Mandića elaborira da nije bilo mjesta u konkretnom slučaju pozivanju na čl. 23. stav 2. ZKP BiH kako to čini Sud, jer se u tom slučaju radi o zasnivanju apsorpcione nadležnosti koja je prividna, kao takva mogla je stajati samo do momenta donošenja oslobađajuće odluke za krivična djela iz stvarne nadležnosti Suda BiH, a onda se Sud trebao oglasiti stvarno nenadležnim za postupanje po krivičnim djelima propisanim KZ RS i predmet ustupiti stvarno i mjesno nadležnom sudu u RS. Pri tome, kako rezonuje ova žalba, stvara se utisak da je do ove situacije došlo uzurpacijom Tužilaštva BiH (u daljem tekstu: tužilac) neosnovanim optuženjem za krivična djela iz članova 249, 250. i 233. KZ BiH iz oslobađajućeg dijela presude, kako bi se na taj način kreirala apsorpciona nadležnost ovog suda u pogledu suđenja za krivična djela iz stvarne nadležnosti drugog suda. Branilac Refik Serdarević u svojoj žalbi, ističe da u konkretnom slučaju od strane tužioca nije ukazano niti na jedan elemenat kojim bi se potvrdilo postojanje uslova predviđenih u stavu 2. tačkama a) i b) čl. 13. Zakona o Sudu BiH. Osim toga, on upozorava, da tužilaštvo nije steklo legitimitet za postupanje u ovoj krivičnopravnoj stvari obzirom da nije postojala pravosnažna odluka suda kojom bi on zasnovao svoju stvarnu nadležnost, pa slijedom toga, sve radnje tokom istrage su provedene od strane neovlaštenog tužioca pa stoga prikupljeni dokazi imaju karakter nezakonito pribavljenih dokaza čime objektivno sud čini povredu iz čl. 297. stav 1. tačka g) ZKP BiH, pa iz ovih i narednih razloga iznijetih u žalbi, ovaj branilac predlaže da Apelaciono vijeće donese presudu kojom se pobijana presuda ukine i zakaže novi pretres pred Apelacionim vijećem. Suprotno ovom, žalba optuženog Mandića predlaže da Apelaciono vijeće preinačenjem osuđujućeg dijela presude donese odbijajuću presudu na osnovu čl. 283. tačka a) ZKP BiH.

U svom odgovoru na žalbu tužilac u odnosu na pitanje koje žalbe pokreću, navodi da je tokom suđenja dokazano kako su krivičnopravne radnje opt. Mandića imale za posledicu pljačkanje jedne od najuticajnijih banaka u BiH, a time da se nanijela šteta privredi BiH i po nju izazvale ozbiljne ekonomske posledice; takođe, da nema mjesta pozivanju branioca putem analogije na primjenu čl. 449. ZKP BiH jer se ova zakonska odredba primjenjuje na predmete koji su započeti prije donošenja KZ i ZKP BiH, dok je ovaj predmet započet prije donošenja ovih zakona.

Žalbe opširno razmatraju ovo pitanje, mada sasvim neosnovano, jer je prvostepeni sud na str. 130. razloga presude iznio, pozivanjem na odredbu iz čl. 23. stav 2. ZKP BiH, dovoljne razloga zašto smatra neosnovanim prigovore odbrane po ovom pitanju, a koje razloge u cjelini prihvata ovo vijeće.

Iz žalbenih navoda optuženog Mandića i njegovog branioca, dalo bi se vidjeti kako je Tužilaštvo išlo na optuženje za krivična djela po tačkama optužnice predviđenih KZ BiH, a da je pri tom bilo svjesno, imajući u vidu vrijeme kada su ta djela navodno počinjenja i vrijeme donošenja novog KZ BiH, da će prema optuženim biti donosena odbijajuća, odnosno oslobađajuća presuda. Na taj način bi se po žalbama zadržala stvarna nadležnost kako tužilaštva tako i suda za postupanje za krivična djela predviđena entiteskim zakonom, tj. sa KZ RS, za koju tezu žalbe ne daju iole na dokazima opipljivu argumentaciju, pa ista ostaje u granicama spekulativnog. i kao takva za žalbeni sud neprihvatljiva.

Imajući u vidu da je Sud vezan činjeničnim supstratom optužbe (čl. 280. stav 1. ZKP), a tužilac je taj koji raspolaze optužbom, neosnovan je žalbeni prigovor opt. Mandića da je sud po donošenju oslobađajućeg dijela presude trebao predmet u preostalom dijelu koji se odnosi na krivičnopravne radnje predviđene po KZ RS (za koje je sud oglasio krivim u osuđujućem dijelu) ustupiti nekom od osnovnih sudova u RS. To, iz razloga što je sud dužan u potpunosti riješiti predmet optužbe, u protivnom, on čini bitnu povredu odredaba krivičnog postupka / čl. 297. stav 1. tačka h) ZKP BiH /. Prema tome, neosnovan je izloženi pristup žalbe kojim bi se, gledano s aspekta optuženja, trebao cijepati, kako je u svom odgovoru Tužilaštvo sasvim pravilno opazilo - jedinstven tok kriminalnih aktivnosti - u pokušaju da se za krivična djela iz osuđujućeg dijela presude ishodi nadležnost drugog suda. Polazeći od sadržaja odredbe iz stava 2. čl. 23. ZKP BiH kojom se nalaže za slučaj „ ako je isto lice počinilo više krivičnih djela, pa je za neka od tih nadležan Sud, a za neka druga sudovi, prioritet ima suđenje pred Sudom“ predmet optuženja trebalo riješiti jednom odlukom kako je to pravilno postupljeno od strane suda.

Što se tiče žalbenih prigovora iz obje žalbe u odnosu na pravnu konstrukciju produženog krivičnog djela Zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja iz osuđujućeg dijela presude – iznijetim u okviru povrede krivičnog zakona (čl. 298. ZKP BiH) - njima se ističe da inkriminacije koje se optuženom stavljaju na teret u tačkama 6. i 7. počinju u decembru 2001. i traju sve do uvođenja prinudne uprave u martu 2003., dok inkriminacije pod tačkama 1,2,3. i 5. presude obuhvataju period od marta do oktobra 1998.(kada je optuženi bio direktor PBSS, a sa te funkcije je smijenjen u aprilu 2000. i formalno postavljen za savjetnika pa je sve do privatizacije banke njegovo učešće u radu bilo isključeno tj. do septembra 2001. kada je postavljen za predsjednika UO banke) a što predstavlja vrijeme izvršenja djela, - pa iz toga razloga žalbe smatraju da je vremenski kontinuitet prekinut za više od tri godine, tj. da kontinuitet ne postoji između tačaka 1,2,3. i 5. sa tačkama 6. i 7. presude. Na ovom mjestu, žalbe ističu da je za postojanje ove pravne konstrukcije potrebno da krivična djela u sastavu produženog krivičnog djela slijede u kratkim vremenskim intervalima. Takođe, njima se ukazuje kako nema istovjetnosti oštećenog jer je banka 1998. bila u vlasništvu države 100% a od septembra do perioda uvođenja državne uprave bila u privatnom vlasništvu akcionara koji su banku kupili. Osim toga, optuženi postavlja pitanje istovjetnosti njegovog statusa za inkriminisani period obzirom da je do 2000. bio direktor, a od 2001. je imao svojstvo predsjednika Upravnog odbora Privredne banke Srpsko Sarajevo (u daljem tekstu: UO PBSS).

Pravilno prvostepeni sud zaključuje kada na str. 119. razloga presude navodi, a koje razloge prihvata i ovo vijeće, da je optuženi počinio više istovrsnih radnji od kojih svaka pojedinačno sadrži sva zakonska obilježja istog krivičnog djela odnosno njegovog

kvalifikovanog oblika, da su te radnje počinjene s istim ciljem i namjerom i prema istom oštećenom. Tako i ovo vijeće nalazi da kod postojanja tih objedinjujućih elemenata posmatrano sa životnog, logičkog i pravnog aspekta, naznačeni vremenski prekid opisanim krivično-pravnim radnjama ne oduzima svojstvo kontinuirane djelatnosti. Stoga, pitanje vremenskog diskontinuiteta koje uočava žalba, imajući u vidu istaknuto, nema odlučujući značaj, pogotovu ako se ima u vidu da sudska praksa u pogledu postojanja produženog krivičnog djela sagledano u vremenskom kontinuitetu između pojedinih krivično-pravnih radnji po tom pitanju nije jedinstvena jer je teško izgraditi objektivne kriterije kada taj kontinuitet postoji ili ne; on može biti kratak ali i dug, što zavisi od prirode krivičnih djela i drugih okolnosti slučaja. Po mišljenju ovog vijeća, opredijeljujuće je da se navedene krivično-pravne radnje nadovezuju jedna na drugu, pa i u dužem periodu, imajući u vidu jedinstveni cilj preduzetih radnji o čemu se odredila i prvostepena presuda. Što se tiče identiteta oštećenog, sve i da se prihvati žalbeni navod da se ne radi o istoj banci obzirom da je od državne postala privatna, te o različitom statusu optuženog, po mišljenju vijeća, radi se o fakultativnim elementima za postojanje produženog krivičnog djela. Osim toga, ova pravna konstrukcija koju aplicira sud je po optuženog povoljnija, jer bi, u protivnom, za slučaj da mu se sudi odvojeno za svako od krivičnih djela u sastavu krivičnog djela Zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja, mogao dobiti mnogo veću kaznu. Iz ovih razloga, za navedene žalbene prigovore Apelaciono vijeće nalazi da su isti bez osnova.

Vezano za pitanje primjene blažeg zakona, žalba ukazuje da je sud to pitanje riješio na pogrešan način (str. 125-126. presude) jer u konkretnom slučaju nije bilo mjesta primjeni KZ RS iz 2000. kako je to učinio sud. Kod toga, žalba upozorava da za pravilno rješavanje pitanja vremenskog važenja zakona nije dovoljno samo na apstraktan način uporediti zapriječene krivičnopravne sankcije propisane u dva (ili više) zakona, već je potrebno uporediti i ostale elemente djela, a onda odgovoriti na pitanje koji je zakon blaži. Po žalbi to je KZ RS- posebni dio, koji je važio u vrijeme izvršenja djela počinjenog u 1998., jer u istom nije propisana namjera za kvalifikatorni oblik osnovnog djela. Obračunavajući se sa ovim pitanjem žalba korektno navodi do sada iskristalisano stanovište sudske prakse, ali prilikom aplikacije na konkretan slučaj sasvim pogrešno smatra da se po čl. 226. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ RS- posebni dio, ne traži namjera. Naime, iz sadržaja tog propisa proizilazi da upotreba glagolskog izraza u svršenom obliku „pribavi“ iz stava 1. tog člana (isti je sadržan i u stavu 4. člana 337. KZ RS) upravo govori o realizaciji namjere u cilju pribavljanja sebi ili drugom kakve imovinske koristi. To, čini da ovo djelo spada u područje tzv. intencionalnih krivičnih djela koje se mogu izvršiti samo sa direktnim umišljajem, u ovom slučaju kvalifikovanog namjerom da se ostvari posledica iz težeg oblika osnovnog djela. Iz izloženog, ne stoji ovaj žalbeni prigovor bez obzira što *expressis verbis* namjera propisom nije navedena obzirom da je ista u tom propisu onako kako je on formulisan sadržana.

U svojoj žalbi je optuženi iznio niz pritužbi i kvalifikacija vezanih za postupak njegovog hapšenja u Crnoj Gori i tvrdnji u vezi sa postupanjem predstavnika i službenih lica međunarodne zajednice u BiH, među kojima i za jednog od svjedoka u ovom predmetu, Toby Robinson, čime se Apelaciono vijeće nije bavilo ili je to činilo u mjeri ukoliko se radilo o žalbenim navodima vezanim samo za ovaj predmet.

Što se tiče pitanja iz činjeničnog utvrđenja od strane pobijane presude u osuđujućem dijelu kojim ona slijedi tačke optužnice, žalbe navode da ista ostvaruje bitne povrede odredaba

krivičnog postupka, budući da je izreka presude protivrječna sama sebi i razlozima, što je sve skupa čini nerazumljivom, te da nedostaci u njenoj elaboraciji imaju uz ovo za posledicu da je činjenično stanje nepravilno utvrđeno. Ma koliko god žalbe prigovaraju činjeničnom stanju na način kako to etablira prvostepena presuda, kada se sagleda cjelina žalbenih navoda, Apelaciono vijeće primjećuje da se mnoge od utvrđenih činjenica i ne spore a drugo je pitanje što se tim činjenicama daje različit smisao od onog kakvog sud nalazi.

Vezano za ciklus činjeničnih pitanja žalba branioca optuženog Mandića se najprije fokusira na tačke I/ 6. i 7. izreke prvostepene presude.

Naime, pod tačkom 6. činjeničnog utvrđenja u izreci te presude optuženi Mandić je proglašen krivim da je u periodu od decembra 2001. do marta 2003., u Bijeljini, Zvorniku (BiH) i u Beogradu (Srbija) koristeći svoj službeni pložaj i ovlaštenje predsjednika Upravnog odbora Privredne banke Srpsko Sarajevo (UO PBSS), kao i moć koju je imao nad tadašnjim direktorom PBSS Dragoslavom Popovićem, prekoračio svoja službena ovlaštenja i propustio da ispravno postupi u izvršavanju svojih službenih dužnosti dopustivši da se preduzećima „ManCo“, „Perun“ i „Metalno“ odobri niz isplata i kredita u cilju nedozvoljenog korištenja vlastitih sredstava banke radi lažnog prikazivanja njene dokapitalizacije u periodu od decembra 2001. do decembra 2002., na način opisan pod tačkama I/6. 1-6 izreke, čime je postupio suprotno setu zakonskih i podzakonskih propisa koji se odnose na bankarsko poslovanje i njenu dekapitalizaciju te odredbama statuta banke – koje akte pedantno citira pobijana presuda u izreci i razlozima – a time da je preduzeću „ManCo“ Bijeljina pribavio imovinsku korist jer je omogućio da isto izvrši kupovinu akcija banke iz vlastitih bančinih sredstava i utoliko da je banci nanijeta šteta.

Po mišljenju Apelacionog vijeća opravdani su žalbeni prigovori obje žalbe da u radnji optuženog navedenoj pod tačkom I/6.1, na str. 7. izreke presude nisu ostvarena opšta obilježja postojanja krivičnog djela za kojeg optužba Mandića tereti, zbog čega je valjalo na osnovu čl. 314. strav 1. ZKP BiH preinačiti prvostepenu presudu u tom dijelu i optuženog osloboditi od optužbe da je počinio krivično-pravnu radnju pod navedenom tačkom u smislu odredbe iz čl. 284. tačka a) ZKP BiH.

Naime, sud je pravilno utvrdio činjenice po kojoj je opt. Momčilo Mandić uplatio iznos od 1.591.000,00 KM PBSS u svrhu „privremene pozajmice“ za kupovinu akcija banke, a da je banka izvršila prenos tog novca „ManCo“ Bijeljina za kupovinu 1591 akcija banke. Vještak finansijske struke Abid Hodžić je izričit u tvrdnji da je navedena cifra predstavljala „živi novac“ i da takva uplata u to vrijeme nije bila suprotna zakonskim propisima, da je svako fizičko lice moglo svoja sredstva pozajmiti kome hoće (tačka 6.1. na str.18. njegovog Nalaza i mišljenja od 24.7.2006. – dokaz odbrane broj 15-1). Egzaktnost utvrđenja ove činjenice ne dovodi u pitanje ni tužilac koji se u svom odgovoru na žalbu o ovome ne izjašnjava, kao što to ne čini ni vještak optužbe Kerima Prašljivić u svom Nalazu i mišljenju od 16.5.2006. i dopuni tog nalaza od 21.8.2006. Uostalom, sud se prilikom ovog činjeničnog utvrđenja u svojim razlozima poziva na priznanicu o uplati navedenih novčanih sredstava od strane optuženog „ManCo-u“ Bijeljina, da je to preduzeće uplatilo isti iznos u korist banke sa svrhom doznake - kupovina akcija 1.591x1000 - kao dokaze od objektivnog značaja - te da je ovaj prenos sredstava potvrdio i svjedok Dragoslav Popović. Međutim, sud je kod ovako pravilno utvrđenog činjeničnog stanja izvukao pogrešan zaključak da su se

u opisanoj radnji optuženog stekli elementi predmetnog krivičnog djela. Iz pravnog opisa u odnosu na ovu podtačku optuženja se ne vidi u čemu bi optuženi svojom radnjom ostvario obilježja krivičnog djela koje mu je stavljeno na teret, na što su žalbe opravdano ukazale, pa je po pravilnoj primjeni zakona valjalo preinačenjem ovog dijela osuđujuće presude istog osloboditi.

Što se pak tiče ostalih krivičnopravnih radnje pobliže opisane podtačkom I/6.2 i ostalim podtačkama u izreci presude, po ocjeni ovog vijeća, stvari stoje kvalitativno drugačije nego u odnosu na prethodno izloženo.

Tako obje žalbe, vezano za činjenično utvrđenje iz pobijane presude koje se odnosi na prvu dokapitalizaciju banke, ističu kako nije sporno da je u septembru 2001., PBSS postalo vlasništvo ManCo Bijeljina i ManCo Beograd sa udjelom od 66% vlasničkog kapitala, i da je odmah iste godine, optuženi morao izvršiti dokapitalizaciju kako bi se vrijednost kapitala banka povećala na preko 10 miliona KM; da izvršena dokapitalizacija nije izvršena podizanjem kredita; da je prilikom dokapitalizacije pored navedene pozajmice od Mandića kao fizičkog lica u banku unijeto 400.000,00 KM na ime kupovine akcija od strane ManCo Bijeljina, i to kao rezultat obavljenih i naplaćenih radova tog preduzeća na poslovnim objektima banke. Kod toga, vijeće primjećuje, da se tvrdnja Mandića o unošenju svježeg kapitala u banku može odnositi samo na njegovu pozajmicu, a ne i na iznos plaćen na ime izvođenja radova na rekonstrukciji poslovnih prostorija banke (podtačka 2. tačke 6. izreke presude). Kod ovog pitanja nije sporno da je banka isplatila iznos preduzeću ManCo od 400.000,00 KM, već je bilo sporno da li su ti radovi od strane ManCo-a uopšte izvršeni. Na to pitanje pobijana presuda, imajući u vidu sprovedene dokaze, daje negativan odgovor.

Nisu sporne činjenice po kojim je PBSS uplatila iznos 421.036,00 KM „ManCo“ Bijeljina za navodno izvođenje radova na rekonstrukciji poslovnih prostorija banke, da bi četiri dana po izvršenoj uplati, ManCo Bijeljina od primljenog novca iskoristio 400.000,00 za kupovinu akcija banke. Pobijana presuda na str.83. svojih razloga o tome sadržajno izlaže dokaze pa je tako Dragoslav Popović određen u pogledu postojanja faktura ispostavljenih banci od strane ManCo za izvršene radove, da je taj svjedok lično signirao da se može izvršiti plaćanje po tim fakturama (na gl. pretresu od 31.05.2006. god., je potvrdio da su radovi na renoviranju objekata izvršeni). Svjedok Toby Robinson, koja je bila privremena upraviteljica banke, je u pogledu iznosa za prvu dokapitalizaciju navela da je iznos od 1,6 mil. KM došao sa transakcijskog računa ManCo a iznos od 400.000,00 KM iz same banke kao rezultat isplate ManCo-u za radove izvršene na filijalama banke. Na njeno pitanje zašto je potpisano od banke da poslove na građevinskim radovima vrši ta naftna kompanija kad za iste nije bila registrovana dobila je objašnjenje kako je ManCo imao ugovor sa kooperantima koji su izvršili radove. Draženko Mandić, direktor ManCo Bijeljina, je potvrdio da je potpisao fakture tog preduzeća za obavljanje građevinskih, električarskih radova sa utroškom materijala, za izradu (neonske) reklame i njenom postavljanju na filijalama banke za što je fakturisan naprijed navedeni iznos. Njegovo svjedočenje je u saglasnosti sa svjedočenjem vještaka Kerime Prašljivić, koja navodi da su 20.12.2001. ispostavljene fakture sa navedenih pozicija od strane ManCo Bijeljina koje je potpisao svjedok Draženko, da je po tim fakturama odobreno 421.036,00 KM, nakon čega je ManCo Bijeljina dana 24.12.2001. izvršio uplatu dionica. Dakle, činjenice utvrđene navedenim subjektivnim dokazima ali i onim od objektivnog značaja poput ispostavljenih faktura za radove, naloga za prenos za kupovinu akcija (dokazi: 97a, 97b, 97c, 97d) i nisu sporne.

Međutim, prava svrha uplate na ime izvođenja radova na rekonstrukciji poslovnih objekata na filijalama banke je bila ta, da se sredstvima banke isplaćenim za navodno izvršene građevinske radove, u stvari izvrši dokapitalizacija banke njenim vlastitim sredstvima, što je našlo pravilno utvrđenje u činjeničnom supstratu presude. Za takvu argumentaciju, sa kojom se žalbe ne slažu, prvostepena presuda je prethodno našla činjenično utvrđenim da u toku postupka nisu pruženi pouzdani dokazi da su ti radovi zaista i urađeni.

Tako pobijana presuda utvrđuje činjenicu da preduzeće ManCo uvidom u rješenje o upisu u sudski registar broj FI-780/2000, FI-152/2002 i FI-723/03 (što se navodi i na str.20. Nalaza vještaka Kerime Prašljević) nije registrovano za obavljanje građevinskih radova; da je za obavljanje tog posla navedeno preduzeće angažovalo kooperante, a i to po zakonu nije moglo, budući da i samo nije bilo registrovano za obavljanje građevinske djelatnosti (iskaz vještaka Kerime Prašljević sa gl. pretresa od 31.05.2006.), te imajući u vidu svjedočenje Toby Robinson sa istog gl. pretresa, koja se u odnosu na ovaj dio optuženja izjasnila kako su ispostavljene fakture od strane ManCo-a imale brojne nepravilnosti, da su fakture trebale biti potpisane od strane službenika banke iz čega bi se vidjelo da su robe i usluge primljeni, odnosno da nema nikakvih naznaka da su radovi i izvršeni; da je ManCo ako se sabere fakture naplatio više od onog što su kooperanti primili, drugim riječima da nedostaje dokumentacije iz koje bi se vidio obim izvršenih radova. Osim toga, vještak odbrane Abid Hodžić je vezano za razliku koja se odnosi na ispostavljene račune ManCo na iznos 420.000, 00 KM PBSS-u i onog što je plaćeno podizvođačima dao je neuvjerljivo pojašnjenje da nije istraživao razliku koja se pojavljuje u fakturisanju iznosa, jer to nije bio predmet njegovog istraživanja. Ako se ovome dodaju navodi svjedočenja Dragana Spasojevića da u praksi nije bilo neuobičajeno da se dokapitalizacija izvrši fiktivno; zatim, da se vremenski poklapaju činjenice vezane za ispostavljanje faktura za renoviranje objekata banke sa kupovinom akcija te banke za iskazani iznos onda je više nego jasno, da je pravi cilj bio, ne renoviranje poslovnih objekata banke, nego da se njenim sredstvima ista kupi. Upravo je to suštinsko pitanje na koje sud daje uvjerljiv i u svemu razložen odgovor.

Optuženi Mandić, kao i njegov branilac, na više mjesta u svojim žalbama kao i tokom javnog dijelu sjednice Apelacionog vijeća, ističe kako je dokapitalizacija banke bila iznuđena iz razloga što je Agencija za bankarstvo RS podizala cenzus kako bi banka dobila dozvolu za rad, i da uslijed toga njegov motiv nije bio da smanji udio ostalih akcionara, a još manje da bi banku oštetio čiji je vlasnik bila porodica Mandić sa oko 65% ukupnog kapitala banke. Pri tom navodi da u svim slučajevima gdje je banka povjerilac a bilo koje preduzeće vlasnika dužnik po osnovu stvorenih kreditnih obaveza, te obaveze konfuzijom povjerioca i dužnika prestaju u smislu čl. 353. ZOO.

Svrha dokapitalizacije banke je unošenje svježeg kapitala kojim se, kako svjedoči Robinsonova, banka podržava i štite njeni deponenti. Očito je da ta svrha provedena dokapitalizacijom na način koju je vršio optuženi direktno ili indirektno putem svjedoka Popovića, koji je i sam izjavio da je kao direktor banke bio u kontaktu sa Mandićem (a kako naglašava svjedok Maksimović – u stalnom kontaktu) budući da je ovaj bio predsjednik UO banke - nije postignuta. Preciznije rečeno, optuženi je suočen sa propisima morao sâm ići u dokapitalizaciju banke da bi imao dozvolu za rad, o čemu ubjedljivo svjedoči Dragan Spasojević, a taj novac je uplatio ManCo. Svjedok Maksimović je određeno izjavio da je za dokapitalizaciju nedostajalo nekoliko miliona, zbog čega je

direktor Popović tražio rješenje, pa kad u banci nisu uspjeli naći nekog ko bi uplatio svježi kapital rješenje se našlo na način što je kapital banke korišten za dokapitalizaciju banke. Isti svjedok potvrđuje da su firme ManCo, Perun i Metalno, imale račune u banci, pa se sredstva nisu ni micala sa računa banke da bi na kraju ManCo uplatio ta sredstva kao akcionarski kapital. Svjedok Goran Domuz navodi kako mu je poznato da je dokapitalizacija banke vršena iz dva razloga, jednog da bi se ispunio cenzus određen od strane Agencije za bankarstvo i drugog, da bi se privukao svježi kapital u banku i poboljšala njena likvidnost. Optuženi je, dakle, postigao prvi cilj tako što je obezbjedio licencu za rad banke, ali je u isto vrijeme nemajući svježeg kapitala (izuzev navedene privremene pozajmice) sa dokapitalizacijom banke na način kako je to realno učinio, ostvario i značaj razlog nelikvidnosti banke. Na tu opasnost je Agencija za bankarstvo RS pravovremeno upozoravala, kako to slijedi iz njenih Izvještaja i svjedočenja Dušanke Novaković, ali i svjedočenja Dragana Spasojevića koji navodi da je banka, nakon što je ManCo kupio dionice, bez obzira što je redovno ispunjavala obaveze, imala upozorenja od menadžmenta na nelikvidnost. Iz ovog razloga žalbena teza opt. Mandića da je nelikvidnost banke uzrokovana isključivo saopštenjem Visokog predstavnika, nema uporište u izvedenim dokazima. Uostalom i sam svjedok Domuz određeno navodi da je banka imala problema sa likvidnosti još od 1998. i prije izjave OHR. Optuženi Mandić je suočen sa problemom kako nabaviti potrebna novčana sredstva za dokapitalizaciju, rješenje tražio od drugih akcionara. Kada u tome nije uspio, odlučio je da se u kupovini akcija banke služi sredstvima same banke, dakle, fiktivno, kako navodi svjedok Spasojević (koji je izjavio - za razliku od nekih drugih svjedoka na čije se navode žalba usrdno pozivala sa tezom kako su svjedoci optužbe bili izloženi pritisku od strane tužioca - da na njega tužilaštvo nije vršilo nikakav pritisak tokom davanja iskaza) i nalazi prvostepena presuda na str. 86. Dakle, optuženi je posegnuo za onom praksom koja je bila uobičajena u to vrijeme i o kojoj je svjedočio Dragan Spasojević pri čemu je dio novca , kako se ovaj plastično izrazio, bio „provozan“ iz banke, dakle, konkretno iz PB SS. Stoga se ne može prihvatiti ocjena žalbi u pogledu iskaza ovog svjedoka da je on o navedenoj praksi svjedočio samo uopšteno.

Ako se čitava stvar posmatra iz navedenog ugla, onda žalbena teza koliko god ona *prima facie* imala svoju logiku po kojoj optuženi kao vlasnik nije mogao sam sebe oštetiti, gubi na uvjerljivosti, jer iz svoje percepcije ispušta činjenicu da je pravni subjektivitet banke i preduzeća ManCo, kao pravnih lica gledano ponaosob odvojen ali je odvojen i u odnosu na opt. Mandića kao fizičkog lica, makar on bio u banci i većinski vlasnik. Na kraju i sâm Mandić, na jednom drugom mjestu u svojoj žalbi ističe, da sva imovina, pa i depozitara pripada banci, a gledano po toj logici, zašto ne i ostalih akcionara, štediša, čija je imovina povjerena istoj banci bila ugrožena odobravanjem kredita u velikim iznosima za koje je Mandić, van razumne sumnje, kao predsjednik UO znao i, suprotno žalbenim navodima, iste odobravao iako je znao da isti nisu na adekvatan način obezbjeđeni na način kako to prvostepena presuda pravilno utvrđuje na više mjesta u svom obrazloženju a konačno i finalizuje u svom zaključku na str. 121. kod izlaganja dometa subjektivnih sadržaja - svijesti i volji optuženog obogaćenih njegovom namjerom sticanja protivpravne imovinske koristi. To, posebno ako se ima u vidu ocjena cjeline svjedočenja svjedoka Dragoslava Popovića. Na uvjerljivosti njegovog iskaza tokom istrage kako je bilo normalno da je opt. Mandić kao predsjednik UO banke imao veliki uticaj, da je, bio najveća vlast i vrhovni autoritet, ništa ne oduzima činjenica kada tokom svjedočenja na glavnom pretresu djelom reterira, što, gledano sa aspekta psihološke ocjene iskaza tog svjedoka, treba pripisati više prisustvu optuženog u sudnici, nego pritisku tužioca kako da Popović svjedoči tokom

istrage na kom viđenju žalba istrajava. Ocjenom njegovog svjedočenja sud je s razlogom na više mjesta u presudi ovog svjedoka atribuirao kao Mandićevog poslušnika, odnosno kao lice preko kojeg je optuženi indirektno odobravao kratkoročne kredite i isplate čija je krajnja svrha bila kupovina akcija banke. Uostalom, na postojanje namjere optuženog za sticanje protivpravne imovinske koristi u iznosu kakvog je egzaktno utvrdila vještak finansijske struke Kerima Prašljivić i čijem svjedočenju je sud poklonio vjeru, a time, suprotno žalbenim tvrdnjama, i ostvarenju kvalifikatornog oblika osnovnog djela koje se optuženom stavlja na teret, ukazuje eksplicitan iskaz svjedoka Dragana Spasojevića koji tvrdi da je opt. Mandić „znao da je svrha odobrenih kredita novac za dokapitalizaciju jer je znao koja je namjena kredita“.

Pozivanje žalbe na izvještaj „Deloitte i Touch-a“ da nije korišten nikakav kredit za renoviranje banke, i nije sporno. Iskaz svjedoka Popovića da su radovi na rekonstrukciji izvršeni, nema oslonac u dokazima od objektivnog značaja- pratećoj dokumentaciji koja i ne postoji, o čemu je svjedočila Toby Robinson, pogotovu ne, da bi rekonstrukcija na poslovnim objektima banke bila izvršena u cjelosti, pa se njegovom svjedočenju u odnosu na ovu okolnost treba prići sa krajnjim oprezom. Tim prije, ako se ima u vidu dio njegovog iskaza sa zapisnika o gl. pretresu od 25.4.2006., kada je govorio da im se s obzirom na kratak rok u banci žurilo da izvrše dokapitalizaciju, pa to pojašnjava zašto je isplaćen cio novčani iznos po ispostavljenim fakturama u par dana prije nego što su građevinski i ostali radovi realno mogli i otpočeti. Stoga se, njegovo pojašnjenje oko preklapanja vremena uplate po fakturama od strane banke ManCo i kupovine akcija u banci od strane tog preduzeća, što pripisuje pukoj koincidenciji, čini krajnje neuvjerljivim.

Ključan je dakle, zaključak prvostepenog suda izveden na osnovu ocjene dokaza i na njima utvrđenih činjenica i cjeline činjeničnih okolnosti, po kome su se isplate po fakturama za navodno izvršene građevinske radove od strane banke preduzeću ManCo koristile za kupovinu njenih akcija, odnosno za dokapitalizaciju same banke. To znači, da u svrhu dokapitalizacije banke, izuzev navedne privremene pozajmice, nije uloženi svjež novac. O tome je prvostepena presuda dala uvjerljive razloge na str. 82. koji su u svemu prihvatljivi i za ovaj sud, pa se žalbeni prigovor i sa ove osnove pokazao neutemeljen.

Vezano za dokapitalizaciju u 2002. / tačka 6/3,4. i 5. izreke presude /, žalba branioca se poziva na činjenice utvrđene Zapisnicima Agencije za bankarstvo i to od 28.1. i 07.03.2003., da je iz tabelarnog pregleda na str. 4 zapisnika vidljivo kako je vl. „Man-co“ Bijeljina uplatio ukupno 4.410.000,00, od čega 2.507.000,00 svježeg kapitala a samo 1.903.580,26 KM preko kredita (kredit doznačen „Perunu“ 500.000,00 KM i „Metalno“ u iznosu od 1.403.580,26 KM) s tim da je dio kredita vraćen, što je vidljivo iz činjeničnog opisa u zadnoj podtački tačke 6. Takođe, žalba navodi da nije jasno zašto je opt. Mandiću na teret stavljen kredit od 500.000,00 KM dat „Perunu“, kada je isti vraćen preko Nove Banke Bijeljina kojeg je ManCo od te banke digao i vratio preduzeću „Perun“. Činjenica da je kredit vraćen Novoj Banci je vidljiva na osnovu oba vještačenja vještaka finansijske struke a posebno Hodžić Abida (str.18. tačke 6,2.) slijedom čega žalba tvrdi da je bila volja vlasnika banke da svoje dugove vraća i da banka opstane a ne da bude uništena.

Ovako sročeni žalbeni navodi branioca kojim se sa svoje strane u žalbi takođe pridružuje optuženi, se ne dovodi u pitanje činjenica da je banka navedenim preduzećima odobrala kredite i da su naznačeni kreditni iznosi koji su preneseni na ManCo služili za

kupovinu akcija banke od strane ManCo-a, što je vidljivo i iz istog Zapisnika Agencije za bankarstvo RS na kojeg se poziva žalba (dokaz tužioca broj:30, str.4, v. tabelarni pregled pod tačkama 5. i 12.). Navodi opt. Mandića da je ManCo čitav iznos vratio Metalnom (dug ManCo-a oko 230.000,00 KM) a ova PBSS -u nema uporište u nalazu vještaka Kerime Prašljivić kojoj je prvostepeni sud s pravom poklonio vjeru nalazeći da je isti objektivan. Ona na str.19. svog Nalaza i mišljenja od 16.5.2006. citira čl. 3. Ugovora o cesiji po kom obaveze Metalno Zvornik prema PBSS prestaju tek onda kada PBSS naplati ustupljeno potraživanje, te da nema dokaza da je ManCo Bijeljina izmirio obaveze PBSS prema tom ugovoru.

Irelevantni su žalbeni navodi kojim se presudi prigovara što nije uzela u obzir činjenicu da je u jednom trenutku započeo proces otplate nekih kredita, obzirom da je, kako to nalazi ovo vijeće, krivično djelo učinjeno u vrijeme kad je počinitelj radio ili bio dužan da radi bez obzira kad je posljedica nastupila (čl. 9. KZ RS), a to se, u konkretnom slučaju zbilo davanjem nezakonitih kredita. Utoliko prije, što je otplaćivanje nekih kredita koindicalo sa vremenom nakon što je banka stavljena pod prinudnu upravu.

Sud je na osnovu provedenih materijalnih dokaza kao i iskaza svjedoka Spasojević Dragana, Matić Mileta, Maksimović Mileta, Toby Robinson, Dušanke Novaković i vještaka finansijske struke Kerime Prašljivić pravilno utvrdio činjenice po kojim je PBSS, po direktoru Dragoslavu Popoviću, odobrio kredite preduzećima „Perun“ Milići, i „Metalno“ Zvornik, te da je novac dobijen tim kreditima prebačen na preduzeće „ManCo“ Bijeljina i iskorišten za kupovinu akcija banke prilikom druge dokapitalizacije, o čemu sud daje iscrpne razloge na str. 84 - 87. presude sa zaključkom da se odobreni krediti nisu realizovali u svrhu u koju su dati, već su ta novčana sredstva poslužila za dokapitalizaciju banke kupovinom njenih akcija, sredstvima same banke od strane preduzeća ManCo Bijeljina čiji je vl. Aleksandar Mandić sin optuženog Momčila Mandića. Svjedok Dragan Spasojević je izričit u svom svjedočenju da mu je poznato da je firmi „Metalno“ u Zvorniku dat kredit a da je ona kupila robu od ManCo-a, da bi taj novac ManCo koristio za dokapitalizaciju, što se i vremenski poklapa, ako se sagledaju datumi uplata po ugovoru sa datumima kupovine akcija, a suština je da je PBSS indirektno preko preduzeća „Perun“ i Metalno“ usmjeravala novac preduzeću ManCo za kupovinu akcija same banke. Optuženi je za takve radnje imao snažan motiv suočen sa problemom obezbjeđenja kapitala za postizanje cenzusa kojim bi banka imala dozvolu za rad, u čemu se i krije njegovo nezadovoljstvo izraženo u tvrdnji o iznuđenoj dokapitalizaciji banke od strane Agencije za bankarstvo. Svjedok Maksimović je izričit u svojoj tvrdnji kako mu je direktor Popović rekao da im je za dokapitalizaciju koja se trebala završiti do 31.12.2002. nedostajalo nekoliko miliona, pa kad nisu uspjeli naći nekog sa svježim kapitalom, da se sve dogovorio sa opt. Mandićem da banka novac pozajmi firmama, ove prenesu ManCo-u, pa nazad u banku. Poznato mu je da su Perun i Metalno imali račune u banci pa se sredstva nisu ni micala sa računa Banke, da bi na kraju ta sredstva ManCo uplatio kao akcionarski kapital, a time, da se sopstveni kapital banke koristi za njenu dokapitalizaciju što je, kako to utvrđuje sud u svojoj presudi, bilo suprotno čl. 17. Zakona o privatizaciji banaka u državnom vlasništvu. U tom propisu je navedeno da se kupovina akcija u postupku privatizacije banaka ne može kreditirati ili garantovati sredstvima samih banaka koje su i same predmet privatizacije, pa temeljom toga u svjetlu utvrđenih činjenica sud pravilno zaključuje da je korišten novac banke na indirektnan način u svrhu kupovine njenih akcija, tj. da je izvršena fiktivna dokapitalizacija, a to je, kako cijeni i ovo vijeće, bio jedan od razloga njene nelikvidnosti. To, posebno ako se ima u vidu

Izvještaj Agencije za bankarstvo RS iznesenog u zapisniku o kontroli PBSS iz maja mjeseca 2002, koja je postala oštra vezano za davanje velikih kredita bez garancije sa upozorenjem da će ista postati insolventna. Ništa pri tom ne mijenja na stvari što je taj izvještaj datiran prije početka druge dokapitalizacija na što žalba upozorava, obzirom da se nastavila nedozvoljena praksa i nakon tog upozorenja. Svakako da je opt. Mandić kao predsjednik UO bio u saznanju za ova upozorenja.

Što se tiče žalbene teze po kojoj sa većinom odobrenih kredita opt. Mandić nije imao veze, da u banci nije bio ni prisutan, vjerodostojnost ovih tvrdnji opovrgava svjedočenje, pored navedenih, i svjedoka Dragoslava Popovića, koji ističe da je opt. Mandić odlučivao o svemu, da je imao presudnu ulogu, da je preko svojih saradnika iako nije svaki dan dolazio u banku imao uticaja, a u pogledu zaposlenika da je imao autoritet (dokaz Tužioca 128., zapisnik sa gl. pretresa od 25.4.2006.). Isti svjedok navodi da je UO PBSS (čiji je Mandić bio predsjednik) za ovako velike kredite, npr. milion maraka morao dati odobrenje, a s obzirom da je porodica optuženog bila vlasnik firme ManCo, te da je opt. Mandić u UO PBSS predstavljao kapital te firme da ga je stoga i smatrao vlasnikom, onda je sud logičkim povezivanjem izloženih dokaza izveo pravilnu konkluziju po kojoj je opt. Mandić postupio suprotno obavezi da obezbjedi poslovanje banke u skladu sa zakonom, propisom Agencije za bankarstvo i drugim propisima koji su vezani za bankarske procedure, koje pobijana presuda citira kako u svom činjeničnom supstratu tako i na stranicama svog obrazloženja po ovim podtačkama optužbe. Te povrede propisa su utvrđene i uvidom u Zapisnik o kontroli banke (dokaz tužioca broj 31) koji je pokazatelj stanja u banci, te iz svjedočenja Dušanke Novaković. Upravo se iz tog zapisnika da vidjeti da je kvalitet aktive i upravljanja kreditnim portfolijom bio nezadovoljavajući, kao što je kapital banke bio nezadovoljavajući, likvidnost banke loša, a zarade banke nedovoljne. Navedeni zapisnik o izvršenoj kontroli banke sa finansijskim stanjem 31.12.2001. je samo pokazatelj izuzetno lošeg finansijskog stanja u banci, pa se to stanje, bez obzira što se taj izvještaj odnosi na period 2000-2001 godine, tj. na period do prve dokapitalizacije, na čemu žalba istrajava, logičkim razmatranjem u svjetlu utvrđenih činjenica, nije moglo kvalitetno poboljšati nakon ovog perioda davanjem kredita u izuzetno velikim iznosima kako bi banka mogla kupiti samu sebe bez unošenja svježeg kapitala. Kapital koji je unijet davanjem kredita Perunu i Metalnom, te plaćanju, kako se ispostavilo ipak fiktivnih građevinskih radova, nije bio svjež (izuzev uplate od 1,5 miliona KM od strane Mandića kao fizičkog lica) niti po sebi bio dovoljan za likvidnost banke.

Žalbeni navodi branioca da je optuženi kao predsjednik UO bio *primus inter pares*, dakle, da sam nije mogao odlučivati, su sračunati da se njegova odgovornost i stvarna moć o čemu su se svjedoci izjašnjavali kako je to već navedeno, prikažu manjim nego što je to bila realno, ili bar da se odgovornost podijeli sa dugim članovima UO PBSS, su gledano sa druge strane, kontradiktorni žalbenom tezom odbrane da optuženi kao vlasnik banke sebe nije mogao oštetiti, odnosno da na račun iste te štete sebi pribavlja protivpravnu imoivinsku korist. Slično je i sa pozivanjem na čl. 353. ZOO. Upravo ovi žalbeni navodi govore o stvarnoj poziciji i moći optuženog Mandića kad je riječ o poslovanju banke u jednom ili drugom svojstvu, kao direktora banke ili kao predsjednika UO, jer je isti upravo u ovom posljednjem svojstvu, za sebe ishodio izmjenu statuta banke koja mu je davala veća ovlaštenja u djelokrugu njegovih poslova i odgovornosti., o čemu se pobijana presuda već izjasnila, a što prihvata i ovo vijeće, pa su već iz ovog razloga neargumentovani žalbeni prigovori odbrane vezani za pitanje njegovog statusa.

Apelaciono vijeće primjećuje, da žalbe pokušavaju optuženom oduzeti svojstvo odgovornog lica kada se pozivaju da optuženi nije bio direktor ManCo Beograd niti ManCo Bijeljina, odnosno da nakon privatizacije nije bio direktor PB SS., u svrhu vršenja vlastite revizije činjeničnog stanja, ali, kako onda tumačiti tvrdnje žalbi iznijetim, shodno njenim potrebama na drugim žalbenim mjestima, da je porodica Mandić bila vlasnik navedenih pravnih lica, što logično uključuje odlučujuću poziciju optuženog u donošenju odluka. Optuženi je kao predsjednik UO PBSS, sa te pozicije, koja je nosila odgovornost za poslovanje banke, bio u mogućnosti da utiče na zaključenje ugovora o odobravanju kratkoročnih kredita kako je to već opisano. O toj bitnoj činjenici prvostepena presuda je nakon svestrane analize i ocjene izvedenih dokaza kako pojedinačno tako i dovodeći ih u međusobnu vezu dala razloge koje kao u svemu uvjerljive prihvata i ovo vijeće.

Jasno je, kako stoji u odgovoru na žalbu tužioca, da je opt. Mandić banku smatrao svojim vlasništvom a ne kao pravno lice sa posebnim pravnim subjektivitetom koja je pored svojih prava imala i obaveze prema mnoštvu deponenata, štediša, drugih akcionara, a na kraju dugovanja za isplatu primanja svojim uposlenicima. Svjedok Mile Maksimović koji je bio privremeni upravnik banke nakon druge dokapitalizacije tvrdi da je prema depozitima postojao dug banke od 15 miliona KM, da su ostale obaveze bile oko 3 milona KM, da je najveći dug bio prema radnicima banke zbog neisplaćenih primanja i dr., zatim da su postojale obaveze prema Novoj i Banjalučkoj banci i obaveze prema dobavljačima, kada ovaj svjedok tvrdi isto ono o čemu je suštinski svjedočila Toby Robinson, pa je za ovaj sud neprihvatljiva argumentacija žalbe i njeno lakonsko zaključivanje, iznijeto *inter alia* u kontekstu osporavanja imovinsko-pravnog zahtijeva, da niko nije oštećen, jer nema duga a time ni štete. Naprotiv, vještak Kerima Prašljivić je na nepobitan način utvrdila visinu pribavljene koristi od strane navedenih preduzeća u vlasništvu optuženog i njegove porodice i nastupjele štete po PBSS. Takođe, isticanje kako optuženog tako i branioca mu, da nema ovlaštenog lica za podnošenje imovinsko-pravnog zahtijeva nije tačno, jer je to bila svakako Toby Robinson kao privremeni upravnik PBSS.

Istina je, da šteta nije elemenat kvalifikovanog oblika krivičnog djela koje se opt. Mandiću stavlja na teret, što njegova žalba pravilno uočava kada se osvrće na izreku presude. Međutim, to izreku presude ne čini nerazumljivom, kako se tvrdi žalbom, jer se sud o pitanju postojanja štete bavio u svojim razlozima odnosno on štetu strukturise u činjeničnom opisu izreke zbog rješavanja pitanja imovinsko-pravnog zahtijeva kojeg utvrđuje u iznosu iskazanom na str. 23. izreke, prihvatajući kao tačne rezultate finansijskog vještačenja vještaka Prašljivić Kerime što, suprotno žalbama, cijeni ispravnim i ovo vijeće. Osim toga, postizanje protivpravne imovinske koristi za optuženog je imalo za svoju logičku posledicu nastupanje štete za PB SS. Pa otud žalbeni pristup Mandića da presuda pogrešno navodi štetu kao elemenat kvalifikovanog oblika djela koje mu se stavlja na teret, izostavlja iz vida da to sud čini samo i utoliko koliko se bavi pitanjem ostvarivanja imovinske koristi *ad ultimum* za optuženog. Dakle, gledano iz ovog kompleksnijeg ugla, ne stoji žalbena tvrdnja da na tom planu presuda zasniva nerazumljivost, već naprotiv.

Čini se sasvim umjesnim zaključivanje suda u pobijanoj presudi a ono je od bitnog značaja za pravilno razumijevanje esencije same krivičnopravne stvari da su zakonski propisi koji se odnose na banke doneseni od strane RS kako bi se obezbjedilo da one budu propisno kapitalizovane, a da je optuženi Mandić u opisanom statusu, imao dužnost da sprovede te

propise, a ne da, bilo direktno ili preko direktora Popovića, nelegalno koristi novac same banke kako bi lažno prikazao da donosi svježi kapital u banku. Dodatnu potkrepu za ove tvrdnje vijeće nalazi u svjedočenju Popovića koji se odnosi na traženje novih investitora za ulaganje svježeg kapitala u banku, što se pokazalo bezuspješno jer optuženog nisu smatrali licem kojem treba vjerovati, i što je, nakon toga neuspjelog pokušaja rezultiralo njegovim nezakonitim radnjama.

Branilac uočava navodnu netačnost činjeničnog utvrđenja da optuženi kao predsjednik UO banke nije formirao rezerve iz neto dobiti troškova za kreditne gubitke pozivajući se na izvještaj Toby Robinson za 2005., koji subjektivni dokaz za ovu priliku odbrani odgovara, na stranu što ovoj svjedokinji na drugim mjestima odbrana daje izuzetno lošu atribuciju, a po kojoj je aktiva bila veća od pasive. Nasuprot ovom, žalba svjesno zanemaruje zapisnik Agencije za bankarstvo o izvršenoj kontroli (dokaz tužioca broj 31) koji ima značaj kontrolnog dokaza u kome na str. 31. pod tačkom 18. stoji da je banka u svojim knjigovodstvenim evidencijama imala neusklađen iznos koji se odnosi na formiranje opštih i posebnih rezervi, a što je protivno čl. 52. Zakona o bankama i čl. 10. Odluke o minimalnim standardima sistema interne kontrole u bankama, čiju tačnost je tokom svog svjedočenja potvrdila Dušanka Novaković.

Žalbeni navodi branioca Serdarevića kada se poziva na svjedočenje Dušanke Novaković, Mila Maksimovića i vještaka finansijske struke Hodžića da je Zakon o bankama *lex specialis* propis čija povreda za sobom povlači plaćanje novčane kazne ili oduzimanje dozvole za rad banke, su sračunati na izbjegavanje krivične odgovornosti optuženog. Ti propisi se, po mišljenju ovog suda, javljaju kao dopunjujući propisi, u ovom slučaju sa supletornim značajem, čija se povreda s obzirom na kvalifikatorni oblik djela koje se optuženom u svojstvu odgovornog lica stavlja na teret i sa iskazanim stepenom društvene opasnosti kroz zapriječenu sankciju, svakako ne može ograničiti na postojanje prekršaja kako se to žalbama sugeriše.

Objekti žalbe ističu kako sud prihvata samo dokaze optužbe, a one dokaze koji su tome suprotni ne pominje ili ne prihvata; konkretno, da sud nigdje nije dao razloge da li prihvata ili ne nalaz vještaka odbrane Abida Hodžića, - a tim, da ostvaruje bitnu povredu iz čl. 290. stav 7. ZKP BiH (izostaju razlozi o dokazanosti ili nedokazanosti činjenica).

Međutim, iznijete žalbene tvrdnje ne nalaze svoj oslonac u obrazloženju prvostepene presude. Naime, kad je riječ o vještačenju vještaka finansijske struke, Hodžić Abida, sud je na više mjesta (v. druge pasusi na stranicama 67, 69, 74. i 80., poslednji pasus na str. 91. obrazloženja i njegov nastavak na slijedećoj strani; drugi pasus na str.104., poslednji pasus na str.108. obrazloženja) naveo iz kojih razloga tom vještaku nije poklonio vjeru i u odnosu na koje činjenice, među ostalim razlozima, dovodeći u vezu ovaj dokaz sa ostalim dokazima kojima je sud dao kontrolni značaj u odnosu na ovog vještaka, kao što se na drugim mjestima, metodološki ispravnim postupkom sadržanim u odredbi čl. 14. ZKP BiH (jednakost u postupanju), saglasno ostalim dokazima, sud pozvao na rezultate vještačenja ovog vještaka. Sve to, imajući u vidu da je presuda strukturisana shodno tačkama optužnice, pa je i logično da se iskazi istih svjedoka i vještaka nužno citiraju, a nekad i ponavljaju na različitim mjestima. No, to istoj ne oduzima značaj u pogledu pravilne ocjene sadržaja izvedenih dokaza, odnosno ne izostaju razlozi zašto je sud poklonio vjeru jednom svjedoku a nije drugom. Uslijed primarnog zadatka suda da ispita istinitost optužbe u svjetlu

provedenih dokaza u odnosu na optuženog, žalbe su po mišljenju ovog vijeća, zasnovale pogrešnu percepciju da je sud jednostrano cijenio samo dokaze optužbe a ne i odbrane. Sud dakle, nije imao selektivan pristup prilikom ispitivanja dokaza kako se to tvrdi objema žalbama. Kako inače drukčije objasniti, da je sud prvog stepena, donio oslobađajuću presudu u jednom dijelu po ovom optuženju kao i za druga krivična djela. Uostalom, sud je taj koji odlučuje o dokaznoj snazi ovog ili onog dokaza.

Tačka 7. izreke presude utvrđuje da je opt. Mandić od decembra 2001 do marta 2003. u Sarajevu, Istočnom Sarajevu i Zvorniku (BiH) te u Beogradu (Srbija), kao odgovorno lice u svojstvu predsjednika UO PBSS, pokrenuo, organizovao, odobrio i omogućio kredite preduzećima „ManCo“ Bijeljina, „ManCo“ Beograd., što je u suprotnosti s propisima koji su izrekom citirani, pa je u navedenom svojstvu bilo direktno bilo indirektno preko svog poslušnika, Dragoslava Popovića, odobrio niz dodatnih nepropisnih kredita kako svom preduzeću u Srbiji tako i preduzeću svog sina Aleksandra u Bijeljini, pored onih kredita čije je odobrenje već obrazloženo pod tačkom 6. izreke, uprkos tome što je Agencija za bankarstvo u svom Izvještaju od 05.6.2002. upozorila da navedeni krediti ugrožavaju buduće aktivnosti banke, da materijalno ugrožavaju njenu solventnost, te da bi u konačnom mogli dovesti do njenog stečaja.

Vezano za ovu tačku žalba branioca optuženog upozorava da je kredit od 700.000 KM odobren MAN-Co-u Bijeljina u okviru redovnog poslovanja dana 06.02.2002. i jedini je potpisan od optuženog kao predsjednika UO, da je kredit relativno uredno otplaćivan (nalazi oba finansijska vještaka), da je dug po kreditu ostao u iznosu od 430.000,00 KM što je značajno s obzirom na odluku suda o ukupnoj šteti bez kamata koju je optuženi dužan nadoknaditi u okviru odluke o imovinsko-pravnom zahtijevu.

Drugi kratkoročni kredit odobren od strane UO PBSS dana 27.6.2002. preduzeću Man-Co-Bjeljina u iznosu od 316.039, 63 KM , iako vraćen u cjelosti sud uopšte ne komentariše, samo da je podignut, iako Abid Hodžić navodi da je vraćen u cjelosti a Prašljivić Kerima navodi da je ostao dug od 60.000,00 KM – dok su treći, četvrti i peti krediti dizani radi otplate dospjelih kredita s kojim optuženi nema veze, a što potvrđuje i činjenični opis presude, uz navod da je to rađeno po njegovim instrukcijama zašto nema nikakvog dokaza. Žalba smatra da banka i postoji da bi svojim komitentima odobravalala kredite a da su oni podizani u veoma kratkom periodu radi vraćanja dospjelih obaveza što pripisuje iznuđenoj dokapitalizaciji pa se isti nisu mogli odmah vratiti što ne povlači krivicu optuženog. Problemi sa PBSS nastaju sa saopštenjem OHR da je banka leglo kriminala; da je u periodu od jula za naredna tri mjeseca vraćen banci iznos od 1.015.004,38 KM (vještak Hodžić Abid), da uslijed blokiranja računa od strane Toby Robinson- prinudnog upravitelja, dolazi do nelikvidnosti banke. Stoga se ova žalba retorički pita kako optuženi u isto vrijeme može sebi praviti štetu na jednoj strani a da na račun te štete sebi pribavi protivpravnu imovinsku korist!

Ako se uzme u obzir utvrđena činjenica da je banka imala problema sa likvidnosti, što znači da nije imala svježeg novca (kako to Mandić neosnovano tvrdi) da je u međuvremenu Agencija za bankarstvo podizala limit kapitala za dozvolu rada banaka, onda je logično, što se optuženi suočen s tim problemima odlučio za fiktivnu dokapitalizaciju. Dakle, isti je ishodio dobijanje licence za rad banke, ali je pri tome prekršio pozitivne propise koji se odnose na poslovanje banaka, pribavio imovinsku korist za sebe i objektivno banku, kao

lice sa posebnim pravnim subjektivitetom, ošteti. Mile Maksimović svjedoči da je banka davala kredite koji nisu bili naplativi, da su krediti ManCo-a osigurani tek nakon što je taj svjedok postao privremeni upravnik, odnosno da su krediti bili obezbjeđeni nakon blokiranja računa ManCo od strane banke.

Žalba nadalje, ističe da je netačno da optuženi nije formirao rezerve iz neto dobiti troškova za kreditne gubitke, pri čemu se poziva na Izvještaj Robinsonove iz kojeg slijedi da je aktiva veća od pasive; da u presudi nije uzeta u obzir upisana hipoteka na svu imovinu koja je daleko veća od potraživanja banke (pozivanje na vještaka Hodžić Abida), pa se žalba Mandića pita zašto se hipoteka nije odmah realizovala prije nego što je banka otišla u prinudnu likvidaciju. Sve to, je po žalbi za posledicu rezultiralo da se presuda zasniva na činjeničnom stanju na kojem je pogrešno primjenjeno materijalno pravo jer niti jedna činjenica nije utvrđena za postojanje bića krivičnog djela iz čl. 337/4 u vezi sa stavom 3. KZ RS, a time da se stiče osnova za primjenu čl. 314. ZKP BiH.

Vezano za ove poslednje žalbene navode, istim treba dati značaj *ex post facta*. Nasuprot pozivanju Mandića na svjedočenje Toby Robinson – uzgred, to čini neprincipijelno, poziva se na istu kad mu odgovora, mada takav postupak spočitava sudu prilikom njegove ocjene dokaza - stoji objektivni dokaz Zapisnik Agencije za bankarstvo o izvršenoj kontroli poslovanja banke za period 22.4.-22.5.2005. u kojem je, kako je to već navedeno, poslovanje i zarade banke ocijenjeno kao nezadovoljavajuće, i da je tom prilikom utvrđeno da banka nije izdvojila rezerve za pokriće kreditnih gubitaka, te da dobit nije realno prikazana, jer da su izdvojene navedene rezerve banka u tom slučaju ne bi imala gubitaka, što je logično. Pobijana presuda (str.90.) na osnovu ovog dokaza pravilno utvrđuje da je u toku prva četiri mjeseca 2002. došlo do značajnog izlaganja kreditnom riziku, da je uočena tendencija povećanja kredita i garancija bez kvalitetnog obezbjeđenja, što bi u narednom periodu dovelo u pitanje poslovanje banke. Drugim riječima, dokazano je izvan razumne sumnje od strane suda, imajući u vidu činjenicu da je Zapisnik objektivno urađen što potvrđuju Dušanka Novaković koja je u to vrijeme bila savjetnik u Agenciji za bankarstvo i Mile Maksimović, da je optuženi, ne osvrćući se na upozorenja iz tog zapisnika, posebno ne na uočenu tendenciju povećanja rizika ukoliko bi se nastavilo davanje kredita po poslovanja banke, kao predsjednik UO PBSS odobrio i omogućio davanje kredita u periodu od decembra 2001 do marta 2003. preduzećima ManCo Bijeljina i ManCo Beograd, a da pri tome nije ispoštovao zakonske odredbe koje se odnose na način kojim će se izvršiti obezbjeđenje vraćanja duga po tako datim kreditima.

Što se tiče žalbenog prigovora koje ističu obje žalbe a koj se odnosi na obezbjeđenje ili otplatu kredita datih preduzećima ManCo u Bijeljini odnosno Beogradu, sud posebno izdvaja svjedočenje Mila Maksimovića, koji je jedno vrijeme bio privremeni upravnik banke, i koji je određen u tvrdnji da ManCo, kredite nije otplaćivao ni nakon što je uspostavljena hipoteka, što znači da u momentu davanja kredita nije postojala mogućnost da se isti vrate niti su oni u to vrijeme bili obezbjeđeni. Takođe, hipoteka pružena za kredite ManCo Bijeljina je data tek nakon uvođenja privremene uprave u banku u julu 2003 godine o čemu pored Maksimovića svjedoče i Tobi Robinson te Dragoslav Popović. Naime, kako to pravilno nalazi prvostepeni sud, iz dokumentacije koja je podnijeta za dodjelu kredita od strane preduzeća ManCo iz Bijeljine i Beograda, radi se o zahtjevu za dodjelu kredita i analizi kreditne sposobnosti koja nije potvrdila da su novčani tokovi dužnika odgovarajući za otplatu kredita, već naprotiv, u svakoj od obrada i izvršenoj

analizi kreditnog zahtjeva kod preduzeća ManCo Bijeljina indikator likvidnosti je ukazivao na postojanje finansijske neravnoteže, drugim riječima, da su obaveze bile znatno veće od tekuće aktivnosti. Uostalom, zahtjevi za produženje otplate kredita podneseni od strane ManCo Bijeljina i koji su odobreni od strane PBSS sklapanjem aneksa ugovora, mada suprotno propisu (članu 5: Odluke o minimalnim standardima za poslovanje banke sa licima povezanim sa bankom izmijenjen kroz član 1. Odluke o izmjeni i dopuni odluke o minimalnim standardima za poslovanje banke sa licima povezanim sa bankom) ukazuju na istu činjenicu tj., na probleme likvidnosti tog preduzeća. Dušanka Novaković svjedoči u odnosu na ManCo Beograd da je banka imala veću izloženost kreditnom riziku koji je premašivao dozvoljeni iznos. Odluka o minimalnim standardima za dokumentovanje kreditne aktivnosti banke jasno propisuje obavezu vođenja i održavanja kreditnog dosjea tako da se njima obezbjedi pouzdana dokumentacija, a što uključuje postojanje osnivačkih dokumenata podnosioca zahtjeva, posljednji finansijski izvještaj uključujući i bilans stanja, sa bilansom uspjeha, izvještaj o novčanim tokovima, dokumentaciju koja se odnosi na kontrolu i ocjenu dužnikovog finansijskog stanja i njegove sposobnosti da vrši otplatu kredita po ugovorenim poslovima itd. Toga, kao što je to navedeno u dokumentaciji koja je uz zahtjeve za dodjelu kredita podnijeta od strane preduzeća ManCo u Bijeljini i Beogradu, nije bilo u mjeri kako je to naloženo propisima, a što je vidljivo iz provedenih dokaza.

Što se tiče odgovornosti UO PBSS i njenog predsjednika, u kontekstu žalbenih prigovora da izuzev jednog odobrenog kredita optuženi Mandić nije učestvovao u odobravanju odnosno zaključivanju drugih kredita, sud je imao u vidu svjedočenje Dušanke Novaković po kome je Upravni odbor odgovoran za poslovanje banke, pa ako smatra da jedan direktor ne obavlja posao zakonito onda bi on trebao da ga smijeni. Kod činjenice, koja ni za odbranu nije sporna, obzirom da ista dozvoljava da je bilo kršenja zakonskih i internih propisa banke, onda je izvjesno kako je optuženi u svojstvu predsjednika UO bio u tom saznanju i trebao je smijeniti direktora banke, što nije učinio. Logičkim zaključivanjem i dovodjenjem u međusobnu vezu tih činjenica i ocjenom cjeline činjeničnih okolnosti, vijeće nalazi da je prvostepeni sud pravilno zaključio kako je optuženi Mandić upravo preko direktora Popovića učestvovao u odobrenju i zaključivanju kredita suprotno citiranim zakonskim propisima, iako svjestan činjenice da se krediti neće moći vratiti, a sve to s jasnom namjerom da preduzećima ManCo u Bijeljini i ManCo u Beogradu pribavi imovinsku korist kako je to navedeno u činjeničnom utvrdjenju presude, a što je imalo za svoj korelat nastupjelu štetu po PBSS u iznosu utvrđenom od strane vještaka Prašljivić.

Vezano za žalbene prigovore koji se odnose na status optuženog, a posebno što se radi o bitnom obilježju krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja i ovlaštenja, prvostepeni sud je u traženju odgovora na to pitanje izvršio kompleksnu analizu svjedočkih iskaza koji su na tu okolnost izvodjeni i dovodeći u vezu sa dokazima od objektivnog značaja. Dakle, ako u iskazano vrijeme po ovoj tački optužbe optuženi Mandić nije bio direktor PBSS, on je imao svojstvo predsjednika Upravnog odbora. Pa ako se ima u vidu iskaz svjedoka Dragoslava Popovića po kojem je Momčilo Mandić odlučivao o svemu i imao presudnu ulogu, da je on kao direktor odgovarao za svoj rad Upravnom odboru čiji je Mandić bio predsjednik i glavni autoritet u banci, da je Mandić iako nije dolazio svaki dan u banku preko svojih saradnika vršio uticaj, da je Mandićeva porodica bila vlasnik preduzeća ManCo kako u Bijeljini tako i u Beogradu, a da je optuženi UO predstavio kao kapital te firme u većinskom dijelu i da ga je zbog toga i smatrao vlasnikom, da niko nije

mogao uraditi bilo šta bez Momčila Mandića sa kojim je svjedok najviše kontaktirao, onda je više nego jasno da je upravo preko ovoga svjedoka Mandić odobravao efektiviranje nezakonitih kredita. To posebno, što je UO PB SS za velike kredite poput milion maraka morao davati odobrenje, pa je svjedok kao direktor tražio prvo usmenu saglasnost da može dati kredit, a naknadno, po dobijanju ove saglasnosti je na sjednicama UO tražio i pismenu saglasnost. Isti svjedok je potvrdio da hipoteka po izdatim kreditima nije bila konstituisana sve dok privremena uprava i Mile Maksimović po njenom zavodjenju nije zatražila hipoteku.

Svjedok Popović je prilikom dodjele kredita to činio iako indikator likvidnosti ovih preduzeća nije bio dobar, a time nije bilo sigurno da li će korisnik kredita u naznačenom periodu po ugovoru vraćati kredit banci. Takođe, Toby Robinson u svom svjedočenju je potvrdila kako joj je Popović Dragoslav kao direktor banke, a i drugi njeni uposlenici govorio da je Mandić na svakom položaju na kome se nalazio, sa svih nivoa upravljao bankom. Uostalom, da je to tačno govori po sebi činjenica da su krediti davani povezanim preduzećima, onim čiji je vlasnik bila upravo porodica Mandić Momčila, a slijedom njegovog kazivanja u toku postupka, pa i tokom javne rasprave, i on lično.

Vijeće nalazi za potrebno još jednom da se osvrne na nalaz i mišljenje vještaka optužbe sa jedne strane Kerime Prašljivić i sa druge strane vještaka odbrane Abida Hodžića, pa smatra da je na planu ocjene dokazne snage njihovih iskaza prvostepeni sud pravilno postupio. Naime, i po mišljenju ovoga vijeća, svjedočenje vještaka optužbe je objektivno, ona se striktno zadržala na rezultatima svog objektivnog nalaza, što se ne može u svemu reći za vještaka Hodžića koji je na bazi rezultata do kojih je došao istim davao onaj smisao koji je *in favorem* optuženog / npr. da je Zakon o bankama *lex specialis* i da njegovog kršenje povlači za sobom novačnu kaznu ili oduzimanje dozvole za rad /. Takođe, iako žalba eksplicitno ne napada presudu sa osnova nepotpunosti utvrđenog činjeničnog stanja, žalba se poziva na dio iskaza vještaka Prašljivić Kerime po kome bi, nakon što su joj prezentovani materijalni dokazi od strane odbrane, njen nalaz i mišljenje bili drugačiji u pogledu kredita ManCo-a uzetih od PBSS, obzirom da je navedenom hipotekom u potpunosti obezbijeđen kredit koji je dat ManCo i naplativ kroz realizaciju hipoteke. Međutim, ovi žalbeni navodi nisu od bitnog značaja jer momentom zaključenja ugovora o kreditu od strane ManCo nije pružena garancija u vidu hipoteke.

Pogrešno žalba nalazi da je sud trebao kad je riječ o paritetu 1 KM u odnosu na YU dinar trebao primjeniti nalaz vještaka Hodžića koji ga utvrđuje sa 1:30 tj. sa vremenom kada je uvedena KM kao nacionalna valuta u BiH, a ne u paritetu 1:6, kako to pravilno čini u svom nalazu vještak Prašljivić Kerima, dakle, u vrijeme izvršenja djela. Navedenu činjenicu koja ima značaj kvalifikatorne okolnosti za postojanje djela je sud prihvatajući njeno vještačenje pravilno utvrdio.

Žalba branioca tvrdi kako je sud pogriješio u presudi kada je naveo da je optuženi povrijedio čl. 30. statuta banke izmijenjen kroz čl. 15. Statuta od 2000., tvrdeći da je UO odgovoran za poslovanje banke, što po žalbi nije tačno, jer je direktor odgovoran za zakonitost rada banke. Očito je da se ovim žalbenim prigovorom vidi greška pobijane presude tamo gdje je nema, jer presuda niti na jednom mjestu ne čini konfuziju između nadležnosti a time i odgovornosti između UO PBSS i njenog direktora, ona upravo te

odgovornosti afirmiše na strani optuženog zavisno u kojem periodu se nalazio na dužnosti bilo direktora (do privatizacije) ili predsjednika UO PBSS (nakon privatizacije banke).

Što se tiče činjeničnog utvrđenja koje se odnosi na poslovanje „Spekte“ pod tačkom 1. izreke, na str. 10. žalbe opt. Mandića ukazuje se da je presudom pogrešno utvrđen dinarski iznos kredita broj 84. i 89., koja tvrdnja se temelji na nalazu i vještaka Hodžića, str.5., međutim, sud je svoje činjenično utvrđenje u tom dijelu zasnovao na nalazu i mišljenju Kerime Prašljivić na str.7.i 8., a radi se o iznosu od 401.250,00 KM, a o ocjeni njenog vještačenja, premda ni žalbe same ne ukazuju u čemu se to ne treba pokloniti vjera njenom vještačenju, je bilo dovoljno riječi.

Vezano za žalbeni prigovor kojim se poziva na svjedočenje vještaka Abida Hodžića da nije bilo naloga ili asignacije za plaćanje preduzećima „Derbiju“ ili „Panelu“, to i nije bitno, s obzirom na činjenicu da su kreditna sredstva „Spekti“ isplaćena, a šta će ova poslije raditi i na koji način, to je irelevantno.

Iz činjenice da je kredit potpisao Pandurević kao direktor „Spekte“, žalba smatra da postoji razumna sumnja da je opt. Mandić, kao direktor PBSS, znao da Milovan Bjelica nije ovlaštena osoba za potpisivanje kredita. Takođe, žalba smatra da o tačnosti podataka o podnosiocu zahtijeva za kredit brine za to nadležna služba a ne direktor, kako to poprima presuda. Ovi prigovori žalbe nemaju osnova ako se imaju u vidu relevantne odredbe statuta banke i zakona po kojim je direktor odgovoran za zakonitost rada banke, pa je morao voditi računa o tome da „Spekta“ nije ispunjavala uslove za dobijanje kredita. Direktor, kao po zakonu odgovornom licu, u okviru njegovih ovlaštenja stoje na raspolaganju svi mehanizmi i organizacijsko ustrojstvo banke za praćenje rada službi banke, pa žalbena tvrdnja da je za tačnost podataka nadležna odgovarajuća služba, ne može biti ekskulpirajući razlog za njegovu odgovornost. U tom kontekstu, pitanje akceptnih naloga, za koje nije sporno da su u to vrijeme bili dozvoljeni, je irelevantno.

Žalba smatra da se sud nepotrebno bavio pitanjem oko statusa „Spekte“, u čemu ista griješi. Sud je utvrdio i dao valjanje razloge zašto „Spektu“ smatra u supstancijalnom smislu fiktivnom firmom mada je ista sudski registrovana. To je važna činjenica u traženju odgovora na pitanje vezano za saznanje optuženog u momentu zaključenja ugovora koji je od njega nesporno potpisan, da li je ista mogla vratiti kredite.

Žalbeni prigovor u kojem se tvrdi da je optuženi donio rješenje samo o jednoj a ne tri devizne pozajmice kako se to utvrđuje presudom, nije osnovan jer je svoje činjenično utvrđenje presuda zasnovala na nalazu vještaka Kerime Prašljivić (str. 9. ovog nalaza)

Žalba navodi kako je sud na str.3. izreke presude utvrdio da je PBSS oštećena za iznos 401.250,00 KM, pri čemu za bilo koga ne navodi nikakvu korist, a što pak čini na str.54. obrazloženja osuđujućeg dijela presude, pa taj nedostatak presudu čini nerazumljivom i kontradiktornom u odnosu na ono što stoji u izreci odnosno u obrazloženju, a što je osnov za njeno ukidanje. To bi bilo tačno samo ukoliko bi se stvar gledala izolovano na način kako se to žalbom čini, ali je jasno iz samog činjeničnog opisa u završnom pasusu tačke I/1 izreke da je korist ostvarila „Spekta“, pa slijedom toga ne postoji na ovom planu bilo kakva nesaglasnost između izreke i razloga presude.

Što se tiče tačke I/2 presude, ona razmatra davanje kredita preduzeću „Matres“. Kod toga žalba tvrdi da je taj ugovor ispred PBSS potpisao Pero Milanović – što i nije sporno, po ovlaštenju predsjednika UO PBSS Milorada Motike, a sve to iz razloga poštovanja principa inkompatibilnosti obzirom da je optuženi u to vrijeme bio predsjednik UO „Matresa“, i na toj osnovi žalba uspostavlja tezu da optuženi i nije mogao biti odgovoran za počinjenje ove krivično-pravne radnje. Usput, žalba se opširno zadržava na vještačenju Kerime Prašljivić, vještaka optužbe, kojoj daje atribuciju da *analitički* kazuje o datim kreditima, što bi trebalo da znači da je njeno vještačenje cjelovito, da bi joj istu atribuciju oduzimala u sklopu ostalih žalbenih prigovora. Pa kad je riječ o tim drugim mjestima žalbe i njenom metodološkom pristupu u ocjeni dokaza od strane suda, žalba se pokazuje nekonsekventnom, jer imputira sudu da je imao selektivan pristup prilikom ocjene dokaza u korist dokaza optužbe, dok dokaze odbrane ili ne prihvata – što je slučaj sa finansijskim vještačenjem Abida Hodžića, ili jednostavno ignoriše a ukoliko ih prihvata to čini u mjeri koja je sudu potrebna. Dakle, žalba čini na ovom mjestu upravo ono što sasvim neprincipijelno pripisuje sudu, pa se na tim osnovama zasigurno ne može izgraditi valjana argumentacija za njene stavove. Uostalom, ako je riječ o objektivnosti ova dva vještaka - sama žalba hipotetički logicira za slučaj da je vještak Kerima Prašljivić našla bilo kakvu odgovornost na strani optuženog i njegovu umješnost u realizaciji kredita, ona bi na to ukazala a što nije učinila. Paralelno sa ovim, žalba tvrdi da vještak Abid Hodžić na objektivan i stručan način utvrđuje ko su ugovorne strane i odgovornost lica koja su učestvovala u realizaciji kredita. Ako se analizira smisao ovih žalbenih navoda istim se afirmiše pristup u vještačenju kakav je izvršio Abid Hodžić, a koji - za razliku od vještaka Kerime koja ostaje na domenu samo egzatno učinjenih činjenica što zapravo i jeste pravi predmet vještačenja i koja se izvan toga ne upušta ni u kakve komentare - nasuprot ovom, upravo tako postupa kada na jednom drugom mjestu u svom nalazu i mišljenju navodi da optuženi može odgovarati samo po lex specialis propisu, a to je područje utvrđivanja krivično pravne odgovornosti koje pripada samo sudu.

Što se pak tiče žalbenog upozorenja da presuda ima različite pristupe kad je riječ o licima sa iskazanim svojstvima i ovlaštenjima, konkretno, po pitanju odgovornosti optuženog Mandića i optuženog Bjelice, a ovog posljednjeg presuda oslobađa od odgovornosti pošto je imao položaj savjetnika a ne i odgovornog lica, žalba ispušta iz vida činjenicu da Bjelica nije imao položaj direktora kao Mandić, pa na tom planu prvostepena presuda ne uspostavlja nikakve kontradiktornosti. Dakle, prednjim žalbenim navodima se ne dovodi u pitanje tačnost zaključka pobijane presude o odgovornosti optuženog.

Iz istih razloga su neosnovani žalbeni navodi kojim se pojašnjava šta je mislio vještak Omer Rizvanbegović, a čije riječi korektno citira pobijena presuda, a kada je ustvrdio da je direktor odgovoran za zakonitost rada banke. Naime, žalba tvrdi da je vještak tom prilikom govorio uopšteno, ne konkretizujući kredit „Matresa“ dobijen od PBSS. Uopšteno ili ne, na drukčijem zaključivanju od onog kako utvrđuje sud, se ne može optuženi osloboditi svoje odgovornosti u statusu direktora u iskazano vrijeme.

Konačno što se tiče žalbenih prigovora po ovoj tački sasvim se neosnovano tvrdi kako preduzeće „Matres“ nije ostvarilo bilo kakvu imovinsku korist obzirom da je njegove akcije u banci Vlada RS prenijela u svoje vlasništvo bez ikakve nadoknade. Na ovom, kao i na ostalim mjestima vezano za slične žalbene tvrdnje, ista hotimično ispušta iz vidokruga vrijeme izvršenja djela, kao jednog od opštih obilježja krivičnog djela (član 22. KZ BiH ili

čl.29. KZ RS) , što se konkretno vezuje za vrijeme izvršenja ugovora, kada je korist za „Matres“izvjesno postojala.

Tvrdnju da ne postoji krivična odgovornost opt. Mandića po osnovu tačke I/3. optuženja, odbrana temelji na pozivanju na nalaz i mišljenje vještaka Hodžića iz kojeg proizilazi da je pozajmnica na iznos od 150.000,00 DM, čiji nalog za isplatu je nesporno potpisan od strane optuženog, vraćena i to u dva navrata, jednom 14.12.1998. prema potvrdi PBSS potpisanoj od strane Pera Milanovića (dokaz odbrane) prema kojoj je Gojko Kličković lično predao u depozit banke iznos od 150.000,00, a drugi put, kada je novac oduzet na osnovu odluke suda o zaplijeni jemstva od 28.08.2000. i kada je novac položen u korist budžeta RS. Međutim, žalba se neosnovano poziva na dokaz koji predstavlja ovjerena fotokopija potvrde da je novac vraćen od strane Kličkovića a koju potvrdu je navodno potpisao Pero Milanović u ime banke. Taj dokaz je, inače, bio predmet grafološkog vještačenja po vještaku optužbe Kavazoviću i vještaku odbrane Mičiću, pri čemu je sud na str. 73. presude dao uvjerljive razloge po ocjeni ovog vijeća zašto je poklonio vjeru vještaku optužbe. Ocjena žalbe da se neprihvatanjem činjenice da se radi o fotokopiji potvrde ovjerene od strane suda, time negira pravni red, je bez osnova. Čitavu stvar, naime, treba sagledati iz ugla vezano za sam predmet grafološko-grafoskopskog vještačenja – a to je utvrđivanje autentičnosti potpisa Pera Milanovića na potvrdi o prijemu novca. Prilikom istraživanja ovog pitanja vještak Kavazović daje negativan odgovor, i sud opravdano ne vidi ništa sporno u njegovoj argumentaciji da fotokopija ne dozvoljava utvrđivanje potpunog zaključka o autentičnosti, o izvornosti, sa generalnom opservacijom da fotokopije nisu podobne za vještačenja. Osim ove glavne činjenice koje utvrđuje presuda, drukčije zaključivanje od ovog se ne može povući ako se imaju u vidu kontrolne i pomoćne činjenice koje su utvrđene osloncem na vještačenje Kerime Prašljivić i svjedočenjem Toby Robinson. Vještak Prašljivić je, nakon uvida u interni nalog banke iz 2003.godine – nalog 746 (knjženje u van bilansu) zaključila da se iznos koji je prenesen na poziciju vanbilansa, odnosi upravo na istovjetni iznos koji je dat na ime jemstva Kličkoviću. Osim ovoga, kartice prometa za devizne poslove zaključno sa 07.08.2006.godine na kojima je naveden isti iznos valute i isti broj računa potvrđuju zaključak suda da iznos na ime jemstva Gojka Kličkovića u stvari nikad nije vraćen u banku kako to stoji na strani 71. presude a sve to saglasno materijalnim dokazima i nalazom vještaka.

U odnosu na žalbene navode da se obrazac 746. može samo koristiti kada se sredstva jednog vlasnika prebacuju sa jedne na drugu banku te da se u druge svrhe ne može koristiti, žalba citira svjedoka Popović Dragoslava i finansijske vještake Abida Hodžića i Rizvanbegović Omera, ali je sud sa druge strane imao u vidu navode svjedoka Gorana Domazet i Ranke Kljaić koji svjedoče da su se ti obrasci u praksi koristili i prilikom internog prenosa novca.

Svjedok Toby Robinson primjećuje da nije normalna praksa da banka daje jemstvo za osobu protiv koje se vodi krivični postupak, iz razloga što za to nema interesa. Banka je prvenstveno zainteresovana za sticanje dobiti koja se ostvaruje njenim poslovanjem. Sa propasti jemstva depozitari u banci su izgubila taj novac bez obzira što je isti ušao u budžet RS, odnosno državi koja ja vlasnik banke. Vijeće primjećuje, ako opt. Mandić navodi da se original potvrde o prijemu novca nalazi kod porodice Gojka Kličkovića, onda je za odbranu je bilo manje komplikovano dokazivati uspjehnost svoje teorije prezentacijom tog originala a što nije učinila. Iz ovih razloga pokazalo se od strane žalbe neuspješnim problematiziranje

zaključaka suda iznijetih na str. 75. presude po kojim je optuženi kao direktor donoseći odluku o pozajmici Gojku Kličkoviću istom pribavio navedenu korist.

Tačkom I/4 izreke, presuda optuženog oglašava krivim za počinjenje krivičnog djela Falsifikovanja isprave iz čl. 364. stav 1. KZ RS. Naime, Momčilo Mandić je kao odgovorno lice u svojstvu predsjednika Upravnog odbora (UO) preduzeća „Autorad“ u Trebinju, sastavio, potpisao i upotrebio kao vjerodostojne lažne odluke UO broj: 438/03-02 od 21.8.2002. i 438/2 od 23.8.2002., sve međusobno materijalno različite na osnovu kojih je napravljen kupoprodajni ugovor sa preduzećem ManCo Bijeljina dana 26.8.2002., kojim se tom preduzeću prodaju nekretnine „Autorada“pobliže navedene u činjeničnom opisu presude po ugovorenoj cijeni od 306.531,20 KM prema jednom od lažnih dokumenata ili po neto kupovnoj cijeni od 48.531,20 KM plus preuzimanje hipoteke prema drugom lažnom dokumentu, a u stvari oba dokumenta su lažna jer navode da su svaki pojedinačno zasnovani na odlukama donesenim od strane UO preduzeća „Autorad“ što nije tačno. Žalbe kod ovakvog činjeničnog utvrđenja ne negiraju da se primjerci obje odluke razlikuju ali odmah dodaju - neznatno po svom sadržaju, te da su zbog nedovoljnog broja originala naknadno urađeni primjerci odluka uloženi u arhivu preduzeća, pošto je advokat Luketa sve primjerke odluka Skupštine i UO priložio u nadležne ustanove. Takođe, žalbe ustaju sa tezom da odluke donesene od strane UO nisu relevantne jer su značajne odluke Skupštine akcionara kad je riječ o prodaji nepokretnosti, te na kraju da Mandić sam sebe nije mogao falsifikovati niti je za to imao razloga. Nadalje, vezano za svjedočenje Sava Babića, Dragana Popovića žalbe ističu da je prilikom davanja njihovih izjava u MUP-u, pa i kod tužioca, na te svjedoke vršen pritisak, a presuda se zasniva na dijelu njihovog svjedočenja koji je prethodio glavnom pretresu.

Nasuprot ovom, presuda svoj zaključak da je upravo opt.Mandić sačinio ove dvije materijalno različite odluke UO „Autorada“ a na osnovu kojih je sačinjen kupoprodajni ugovor o prodaji nekretnina „Autorada“ preduzeću „ManCo“, gradi na činjenici utvrđenoj analizom iskaza saslušanih svjedoka Senke Glušac, koja je izjavila da se sjednice ne sjeća, Miha Đoga, koji se takođe ne sjeća njegovog prisustva navodno održanom sastanku, što isto navodi i svjedok Mladen Štaka, po tom pitanju je neodređen i svjedok Dragan Popović, dakle, niti jedan od članova UO izuzev optuženog nije potvrdio da je toj sjednici prisustvovao. Argumentacija žalbi, vezano za nadležnost Skupštine akcionara po čijoj se odluci jedino mogla vršiti prodaja nepokretnosti, ne korespondira sa sadržajem odluke predsjednika UO „Autorada“ od 21.8.2002. napisanoj na latiničnom pismu koja je bila predmet falsifikata ozn. kao dokaz tužioca broj 68. (izvorne odluke UO i Skupštine akcionara tog preduzeća su slijedom iskaza svjedoka Radovića bile napisane ćirilničnim pismom, što uostalom, i nije bilo sporno) u kojoj je pod tačkom IV navedeno da se polazeći od te odluke ovlašćuje direktor društva („Autorad“) da zaključi ugovor o prometu nekretnina sa ManCo Bijeljina, dakle, sa preduzećem čiji je direktor bio sin optuženog, Aleksandar Mandić. Svjedok Ljiljana Stanić potvrđuje da je kao direktor „Autorada“ potpisala ugovor sa Aleksandrom Mandićem i da su obje odluke, UO i Skupštine akcionara predstavljale sastavni dio ugovora. Imajući u vidu navedeno, sud je dovodeći u međusobnu vezu izvedene dokaze izveo pravilan zaključak da je opt. Mandić sam donio dvije odluke i potpisao ih u svojstvu predsjednika UO a potom ih upotrebio na način što je na osnovu tih odluka obavezana direktor preduzeća „Autorad“ da potpiše ugovor o prodaji nekretnina tog preduzeća ManCo-u Bijeljina po ugovorenoj kupoprodajnoj cijeni od 306.531,20 KM, prema jednoj od tih odluka, odnosno po cijeni od 48.531,20 KM plus preuzimanje hipoteke

na kredit koji je „Autorad“ imao kod PBSS (što odgovara iznosu 306.531,20 KM) po drugoj odluci. Da je opt. Momčilo Mandić zaista sačinio i potpisao lažne odluke, koje nisu izdate od onog ko je naznačen da ih je izdao, konkretno, od Upravnog odbora koji se po ovom pitanju slijedom iskaza navedenih svjedoka nije ni sastao, i da su te odluke nesporno izazvale pravni učinak u pogledu zaključenja navedenog ugovora, prvostepena presuda s pravom navodi da je optuženi za prodaju tih nekretnina imao interes, imajući u vidu cjelinu činjeničnih okolnosti od kojih i vlasničku strukturu preduzeća ManCo Bijeljina. Ono što je, dakle, bitno za ispravno rješenje ove krivičnopravne stvari je utvrđena činjenica da je ugovor o prodaji nepokretnosti preduzeća „Autorad“ zaključen upravo na osnovu ovih falsifikovanih odluka i da su te isprave upotrebljene kao prave. Imajući prednje u vidu, da svi svjedoci koji su bili i članovi UO „Autorada“ nisu opredijeljeno naveli da bi bili prisutni na sjednici na kojoj je navodno donijeta odluka o prodaju nepokretnosti tog preduzeća, vijeće smatra da ostali žalbeni navodi vezano za svjedočenje Sava Babića i navodnom pritisku na njega od strane tužioca da iskazuje u korist optužbe, te svjedočenje Nenada Radovića koje sagledano kroz predmet optužbe u vrijednosnom smislu ima neutralan značaj budući da se ono odnosi, pored ostalog, na održavanje Skupštine akcionara i činjenicu da je isti u svojstvu predsjednika te skupštine potpisao, kako je izjavio, tu novu odluku koja i nije bila predmet optužbe – ne mogu dovesti u pitanje ispravnost činjeničnih i pravnih zaključaka iznijetih u prvostepenoj presudi.

Pod tačkom I/5. izreke presude opt. Mandić je oglašen krivim da je kao odgovorna osoba u martu 1998. na Palama i u Zvorniku odobrio primanje iznosa od 3 miliona KM dostavljenog od strane nepoznatog lica u Filijalu PB SS na Palama, da je izdao nalog istoj da prihvati ta sredstva bez odgovarajuće dokumentacije, da o istim nije vodio odgovarajuću evidenciju, niti postupao prema uobičajenoj bankarskoj praksi i procedurama, te da nije naplatio kamate i troškove pohranjivanja ovih sredstava. za novac kojeg je neko donio i položio u banku .

Vezano za ovaj dio optuženja žalba Mandića osnovano prigovara da se pobijana presuda u svojim razlozima nepotrebno bavi nalozima koje je izdao direktor u toku 1999. da se novac iz filijala prebaci u Centralu banke u Zvornik što nema veze sa položenim novcem jer ga oba vještaka finansijske struke, kako Abid Hodžić tako ni Kerima Prašljivić nisu mogli dovesti u međusobnu vezu, a u ostalom to mu se u izreci i ne stavlja na teret. Žalba se osim toga, zdravorazumski i sa osnovom pita, kako je optuženi kao direktor trebao naplatiti kamatu onom koji je donio novac i položio ga u banku, kakvo, sasvim pogrešno stanovište, zauzima prvostepena presuda, kada treba upravo obrnuto postupiti. Sva ostala pitanja koja presuda razmatra vezana za specifikaciju primljenog novca, od koga je isti položen, da je novac ostavljen u trezor opet bez dokumentacije, navodi svjedoka Nenada Pavlovića po kojim je optuženi nekoga od radnika banke nazvao i rekao da će doći novac – ne odgovaraju na temeljno činjenično pitanje u čemu bi to banka bila oštećena, odnosno u čemu bi neko, ko, i kakvom radnjom ostvario imovinsku korist. Žalba usput pravilno zapaža da bi stvarna šteta po banku u vidu izgubljene dobiti odsusutvom naplate troškova pohranjivanja novca u depo bila bagatelna, a time, kako nalazi i ovo vijeće, opet ne bi dosegla obilježja kvalifikovanog oblika ovog djela. Upravo na ovom planu, izuzev citiranja kršenja statutarne propisa koji se odnose na polaganje depozita u banku, prvostepena presuda ne pruža niti jedan uvjerljiv razlog iz kojeg bi se dalo zaključiti postojanje zakonskih obilježja predmetnog krivičnog djela.

Kod ovakvog stanja stvari, valjalo je ovaj dio pobijane presude preinačiti i optuženog osloboditi od krivične odgovornosti po ovoj tački optuženja.

U svojim žalbama odbrana opt. Mandića je na više mjesta, a tokom i javne sjednice vijeća, iznosila tvrdnje da su svjedok Toby Robinson, a takođe i međunarodni tužioci koji su postupali u ovom predmetu vršili različite pritiske na svjedoke Popovića, Pavlovića i Babića te da iz tih razloga njihovi iskazi dati tokom istrage samim tim defektni. Tom prilikom vijeće primjećuje da stoji činjenica po kojoj su ti svjedoci na glavnom pretresu različito iskazivali u dijelu njihovog svjedočenja u odnosu na ono što su tvrdili tokom istrage i da su za to imali svoja objašnjenja. Druga je naravno stvar koliko će i hoće li sud takva objašnjenja o promjeni njihovih iskaza prihvatiti. Ali isto tako stoji činjenica da su ti svjedoci prilikom davanja iskaza u prethodnom postupku bili uredno procesno upozoreni, te da je sud prvog stepena cjenio cjelinu njihovog svjedočenja a što je tom prilikom našao da su njihovi iskazi tokom istrage za sud imali potrebnu ubjedljivost sve to posmatrano u vezi sa ostalim činjeničnim okolnostima koje utvrđuje napadana presuda isto spada u domen ocjene dokaza od strane suda.

U cjelini gledano analiza pobijane presude u dijelu koji je za ovo vijeće bio prihvatljiv pokazuje da je ista pružila valjane i argumentovane razloge o svim odlučnim činjenicama od kojih zavisi postojanje ovog krivičnog djela i krivične odgovornosti optuženog, da su iste pravilno i potpuno utvrđene, zapravo sadrži razloge o svim odlukama koje su donesene, a to je dovoljno za opstojnost pobijane presude u dijelu kojim su se žalbe odbrane Mandića pokazale kao neprihvatljive. Ni jedan ponuđeni argument iz žalbi, ma kakav smisao da mu se prida, ne dovodi u pitanje ispravnost i zakonitost pobijane presude. Čak šta više, ako se ti argumenti pažljivo analiziraju, naravno bez imalo doze pristrasnosti i oni na posredan način potvrđuju takvu ocjenu. Dakle, izreka pobijane presude je razumljiva i jasna, presuda u dijelu koji je prihvatljiv za ovo vijeće, sadrži sve valjane razloge o odlučnim činjenicama, pa i one na koje se žalbama ukazuje, iznijeti razlozi nisu međusobno protivrječni, jednom riječju ukazanih povreda od strane žalbi nema.

Ispitujući odluku o izrečenoj kazni Apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeni sud pravilno utvrdio sve okolnosti koje su od značaja da kazna bude veća ili manja ali je drugo pitanje pravilnosti njihove ocjene, pa je vijeće prihvatilo žalbeni prigovor da je ista prestrogo odmjerena. Sud prvog stepena je što se tiče pojedinačne kazne zatvora za djelo iz čl. 337. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ RS odmjerio u trajanju od 8 godina i šest mjeseci, skoro u granici posebnog maksimuma, za krivično djelo iz čl. 364. stav 1. istog Zakonika za koje je alternativno postavljena novčana kazna ili kazna zatvora do 3 godine, izrekao pojedinačnu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, pa samim tim ostaje nejasno u čemu se to ogleda domašaj olakšavajućih okolnosti koje ta presuda utvrđuje u zadnjem pasusu na str. 121. Već iz ovog razloga valjalo je pobijanu presudu i u ovom dijelu preinačiti, jer olakšavajuće okolnosti koje utvrđuje prvostepena presuda realno imaju veći značaj od onog koje im je pridao sud prvog stepena, kako prilikom odmjeravanja pojedinačnih tako i jedinstvene kazne zatvora. Utoliko prije, što je ovo vijeće djelimičnim uvažavanjem žalbe odbrane preinačilo prvostepenu presudu i oslobodilo optuženog za počinjenje navedenih krivičnihopravnih radnji što je učinilo i smanjenje njihovog broja a time za nužnu posledicu imalo reflektovanje na odluku o kazni u pravcu njenog smanjenja, te posebno imajući u vidu značajan protek vremena od izvršenja djela, od 1998. godine. Tako je Apelaciono vijeće za krivično djelo iz čl. 337. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ RS utvrdilo

pojedinačnu kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine i 10 (deset) mjeseci , za krivično djelo iz čl. 364. stav 1. istog zakonskog propisa kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci, pa mu je uz primjenu citiranih zakonskih odredbi o odmjeraivanju jedinstvene kazne za djela počinjena u sticaju odmjeralo jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina, u koju kaznu zatvora se ima uračunati vrijeme provedeno u pritvoru kako to stoji u dispozitivu ove presude. Ovo sa uvjerenjem da ta kazna stoji u srazmjeri sa težinom učinjenih krivičnih djela, stepenom krivične odgovornosti optuženog kao njihovog izvršioca i svih onih okolnosti konkretnog slučaja koje su od uticaja na visinu kako pojedinačno odmjerenih tako i jedinstvene kazne. Ujedno ovako odmjerena jedinstvena kazna zatvora, po svojoj visini, pokazuje se neophodnom za ostvarenje svrhe kažnjavanja predviđene u čl. 39. KZ BiH i to kako u njenom specijalno preventivnom tako i u njenom generalno preventivnom vidu.

U odnosu na žalbu Milorada Govedarice

Žalba branioca optuženog Milorada Govedarice, advokata Miroslav Gladanca, tvrdi da je izreka presude protivrječna sama sebi, a nema ni razloga o odlučnim činjenicama, jer u pogledu sedam odobrenih kredita ODP Matres osuđuje Mandić Momčila kao jedinog izvršioca, a u drugom poglavlju, takođe individualno optuženog Govedaricu zbog istih tih kredita. Činjenični opis i pravna kvalifikacija su identični, ali se ne može zaključiti ko je preduzeo radnju izvršenja, a zbog istovjetnosti vremena, mjesta i načina izvršenja proizilazi da su oni saučesnici u krivičnom djelu, takođe, ne može se zaključiti da li su saizvršioци ili su i koji od njih pomagač ili podstrekač, jer su u tom slučaju granice umišljaja i odgovornosti različiti, o čemu sud nije dao obrazloženje.

Prema mišljenju ovog vijeća, prvostepeni sud nije počinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka onako kako to žalba pokušava prikazati . Naime, činjenica da prvostepena presuda ne tretira prvooptuženog Momčila Mandića i trećooptuženog Milorada Govedaricu kao saizvršioce, odnosno kao saučesnike u izvršenju krivičnog djela, ni u kom slučaju ne dovodi u protivrječnost prvostepenu presudu samoj sebi, niti može drugostepeni sud dovesti do zaključka da pobijana presuda zbog navedenog nema razloga o odlučnim činjenicama. Sud, imajući upravo u vidu njegovu vezanost za činjenični opis iz optužbe, radnje prvooptuženog i trećooptuženog ne dovodi u vezu na način da ih tretira radnjama izvršenja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja u saizvršilaštvu. Saizvršilaštvo je, prema domaćoj krivičnopavnoj koncepciji, samo jedan oblik, posebna vrsta izvršilaštva kao takvog, **saizvršilac je već izvršilac**, pa stoga njegovo djelo neophodno ne zavisi od tuđe radnje izvršenja. Sud pravilno zaključuje da su se u radnjama prvooptuženog i trećooptuženog stekla sva bitna obilježja bića krivičnog djela zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja , ali su krivičnopravne radnje prvooptuženog i krivičnopravne radnje trećooptuženog odvojene na takav način da je sud pravilno zaključio da svaka od tih radnji ima zasebno područje djelovanja a time i obilježje bića krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja. Samim tim, ne može se govoriti o postojanju podstrekanja ili pomaganja kao obliku saučesništva, jer to ne proizilazi iz činjeničnog opisa radnji izvršenja krivičnog djela za koje su ovi optuženi i oglašeni krivi , a što je prvostepeni sud, imajući u vidu sve gore navedeno, pravilno utvrdio. Pri tome treba cijeniti da navedeno krivično djelo može egzistirati posebno za svakog izvršioca i bez

konstrukcije saizvršilaštva, što ni na koji način ne dovodi u pitanje postojanje individualne odgovornosti svakog od optuženih, na čemu insistira žalba branioca. Na koncu, sud je vezan činjeničnim opisom optužbe a u istom nema ni subjektivnih ni objektivnih elemenata na osnovu kojih bi se mogla poduprijeti ova žalbena teza ne samo optuženog Govedarice nego ni žalbena teza po istom pitanju optuženog Mandića. Samim tim pokazuju se suvišna sva razmatranja branioca Gladanca o granicama umišljaja saučesnika i saizvršilaca.

U pogledu navoda žalbe koji se tiču dodjele kredita i kupovine akcija od strane ODP Matres, te statusa i uloge optuženog Milorada Govedarice u ovim radnjama, vijeće u potpunosti prihvata stavove koje je u obrazloženju presude iznio sud.

Naime, žalba u svojim navodima pokušava da stvori konfuziju u pogledu toga čija je odluka u stvari da se krediti dodijele Matresu i da se kupe akcije Banke, čiji su vlasnici bila druga preduzeća. Tako žalba na jednom mjestu u tom kontekstu spominje PBSS, pa zatim ODP Matres, da bi na kraju zaključila da optuženi Milorad Govedarica nije bio član UO, ali se ne govori kojeg upravnog odbora, i da nije mogao odlučivati sve i da je prisustvovao sjednici. Žalba čak imputira i to da presuda tvrdi da je o dodjeli kredita i njihovoj namjeni odlučio UO ODP Matres, koja tvrdnja ne nalazi potvrdu u sadržaju presude. Odluku o dodjeli kredita za kupovinu akcija donio je UO PBSS-a, dana 18.03.1998. godine, a ne upravni odbor ODP Matres, za šta uostalom nije bilo nikakvog materijalnog dokaza niti ga je žalba ponudila. Sem toga, nije tačno da presuda tvrdi da je takvu odluku donio upravo Upravni odbor ODP Matres, a što se sasvim jasno vidi iz njenog obrazloženja iznijetog na strani 110 pobijane presude.

Razumljivo je da je ovo pitanje od izuzetne važnosti za žalbu, iz razloga što bi se u slučaju postojanja takve odluke UO ODP Matres postavilo pitanje odgovornosti optuženog Milorada Govedarice u kontekstu kako mu je to optužnicom stavljeno na teret.

Naime, optuženom se stavlja na teret da je u svojstvu direktora ODP Matres podnio zahtjeve i potpisao sedam kredita dobijenih od PBS-a, iako je znao da će ta sredstva biti isplaćena bez prave poslovne namjene, bez sredstava za njihovo vraćanje i sa namjenom kupovine akcija preduzeća koja su posjedovala akcije PBSS-a, pa je iskoristio ovlašćenja i kupio navedene akcije isključivo koristeći sredstva dobivena kreditom i postupajući na taj način, suprotno članu 62. stav 1. tačka 7. Zakona o državnim preduzećima RS, a da nije nikada dobio saglasnost vlasnika preduzeća Matres da kupi akcije PBS novcem same banke, pri čemu je znao da preduzeće nema sredstava ni prihoda i da kredite ne može otplatiti.

Navodi u žalbi da pravna norma člana 62. stav 1. tačka 7. Zakona o državnim preduzećima RS-a jasno propisuje da u kupovini udjela ili akcija u državnom preduzeću odlučuje Upravni odbor, uz saglasnost organa koji ga imenuje, te da prema tome optuženi Govedarica nije ni odlučivao o njihovoj kupovini, pa samim tim on nije ni trebao tražiti saglasnost vlasnika da ih kupuje, u konkretnom slučaju Povjereništva grada Srpsko Sarajevo koje je osnivač preduzeća i koje je imenovalo upravni odbor, su tačni. Međutim, kako se onda može desiti da optuženi Govedarica, direktor ODP Matres i samim time ovlašteno lice koje je zakonski zastupnik i obavezno da se stara o zakonitosti poslovanja preduzeća, i koji je znao da ga zakon ne ovlašćuje da odlučuje o kupovini akcija od sredstava dobivenih kreditom, kupi akcije bez znanja i saglasnosti kako upravnog odbora ODP Matres, tako i Povjereništva grada Srpsko Sarajevo. Očigledno je da je optuženi kao direktor preduzeća znao šta prema zakonu spada u njegova ovlašćenja i obaveze, a nastojanje žalbe da ga

prikaže kao lice koje nije moglo iskoristiti svoja ovlaštenja, jer ih nije ni imao, je u potpunosti neprihvatljivo iz razloga što je optuženi iskoristio svoju poziciju direktora ODP Matres da bi kupio akcije PBS-a, kakvu odluku po zakonu nije mogao samostalno donijeti. U stvari, on je predmetne akcije mogao kupiti samo na osnovu odluke Upravnog odbora ODP Matres, što je u konkretnom slučaju izostalo.

Što se tiče navoda žalbe da je presuda zapostavila činjenicu da je krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 337. KZ RS blanketna pravna norma, te da bi se shodno tome ona morala dopuniti odgovarajućom drugom normom koja je izražena u drugom propisu, ove navode žalbe drugostepeni sud cijeni neutemeljenim iz razloga što učinilac ovog krivičnog djela protivpravno koristi mogućnosti vezane za svoj položaj i ovlaštenje, on koristi ovlasti koju mu daje njegov položaj, odnosno postupa ili ne postupa na način koji je u skladu sa interesima službe, što je konkretan slučaj, jer optuženi Milorad Govedarica, koristi ovlaštenja koju mu daje status direktora preduzeća ODP Matres, da bi dobijanjem kredita bez ikakve mogućnosti da isti budu vraćeni, kupio akcije PBSS-a, te na taj način tom preduzeću pribavio protivpravnu imovinsku korist. Imajući u vidu navedeno, postojanje dopunjujuće norme za opstojnost bića ovog krivičnog djela, nije neophodno. A osim toga, ako žalba već insistira na postojanju dopunjujuće norme, to je svakako član 62. stav 1. tačka 7) Zakona o državnim preduzećima RS, a što je već inkorporisano u činjenični opis izreke prvostepene presude.

S tim u vezi, sud je pravilno zaključio da uzimanje kredita od PBSS-a radi kupovine akcija PBSS-a, nije prava poslovna namjena, koja se određuje od slučaja do slučaja, sa obzirom na djelatnost preduzeća za koju je registrovano, a preduzeće Matres je registrovano kao trgovinsko preduzeće, koje je u inkriminisanom periodu svoju jedinu „poslovnu“ aktivnost imalo u kupovini navedenih akcija. Zaista se ova namjena ne može situirati u domen stvarne, a imajući u vidu utvrđene činjenice konkretnog slučaja i isključive djelatnosti jednog trgovinskog preduzeća.

Nadalje, notorna je činjenica da preduzeće mora, na adekvatan način, garantovati mogućnost vraćanja kredita, a preduzeće koje, imajući u vidu, u prvostepenoj presudi nesporno utvrđene činjenice, petnaest dana nakon osnivanja i u narednom roku od petnaest do dvadeset dana, dobije sedam kredita u velikim iznosima, a da se pri tome ne započinje bilo kakav posao i krediti koriste isključivo za kupovinu akcija, očigledno niti ima načina, a ni namjere da kredite vrati. To je naravno bilo poznato optuženom kako direktoru preduzeća, zbog čega je navod žalbe o notornosti činjenice da samo insolventna preduzeća dobivaju kredite, gubi na uvjerljivosti i svodi se na nivo paušalne tvrdnje.

Što se tiče navoda žalbe koji se odnose na „skrivenu namjeru“ kupovine akcija, u presudi se i ne govori o skrivenim namjerama, ali ako već žalba insistira, i izreka i obrazloženje dijela presude koji se odnosi na ove okolnosti jasno i precizno govore da je jedina i isključiva namjena bila kupovina akcija, dakle djelatnost koja nije bila u skladu sa uobičajenim poslovanjem jednog trgovinskog preduzeća. Sem toga, ovo vijeće nalazi da je žalba i u ovom dijelu paušalna i ono što se u ovom kontekstu navodi u žalbi, nema bitne veze sa onim što je optuženom u konkretnom stavljeno na teret. Prema tome, na istaknutom planu pobijana presuda ne ostvaruje nikakve mistifikacije, na što se želi ukazati žalbom branioca Gladanca.

Ocjenom cjeline činjeničnih okolnosti, prema mišljenju ovog vijeća, sud pravilno zaključuje da iz svih radnji koje je preduzeo optuženi Milorad Govedarica kao direktor preduzeća Matres, jasno proizilazi postojanje namjere da se preduzeću Matres ostvari imovinska korist, bez obzira na način na koji je manifestovana sama ta zloupotreba, jer je za postojanje zloupotrebe potrebno postojanje subjektivnog elementa-namjere pribavljanja imovinske koristi ili nanošenja štete drugome, a evidentno je da je uzimanjem kredita i kupovinom akcija PBS-a, Matres pribavio imovinsku korist što i predstavlja jedno od obilježja ovog krivičnog djela.

Citati u žalbi odredaba zakona o državnim preduzećima, u pogledu odgovornosti direktora, naročito zamjerajući presudi da izostavlja dio koji direktoru nalaže da izvršava odluke upravnog odbora, prema mišljenju ovog vijeća nisu od važnosti i značaja, ako se zna da odluke upravnog odbora preduzeća Matres, u ovom pravcu, nije ni bilo.

Neutemeljeni su pokušaji žalbe branioca optuženog Govedarice kojim se implicitno želi sugerisati paralelizam između optuženog Govedarice i optuženoga Milovana Bjelice, jer ovaj posljednji nije imao kapacitet ovlaštenja koje je imao Govedarica u statusu direktora. U cjelini gledano ova žalba neprincipijelnom metodom pokušava jednostranom revizijom činjeničnog stanja drukčijeg od onog koju je na osnovu dokaza utvrdio sud ishoditi povredu krivičnog zakona a poznato je da na takvim osnovama to nije moguće učiniti.

Što se tiče žalbenog prigovora koji se odnosi na povredu krivičnog zakona, iz člana 298. stav 1. tačka a) ZKP BiH, na način da je sud pogrešno cijenio da radnje optuženog Milorada Govedarice predstavljaju krivično djelo, a da se ustvari radi o građanskopravnom odnosu, jer se po stavu žalbe radi o odnosu primaoca i davaoca kredita, dakle o obligacionopravnom odnosu, ovo vijeće, ne ulazeći u eventualno postojanje građanskopravnih obaveza, napominje da je u pravnoj praksi prihvaćeno stanovište da u slučaju kad je službeno ili odgovorno lice istom radnjom ostvarilo obilježja i krivičnog djela i građanskopravne odgovornosti, da je to lice odgovorno po oba osnova nezavisno jedno od drugog, odnosno jedna odgovornost ne isključuje drugu. Stoga su žalbeni navodi, imajući u vidu provedene dokaze na osnovu kojih je utvrđena njegova krivičnopravna odgovornost, u tom pravcu potpuno neosnovani.

Žalba prigovara i pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju, iz razloga što smatra da prvostepeni sud nije posvetio posebnu pažnju setu zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima i bankama, koji su stupili na pravnu snagu 23.07.1998. godine, po kojima se akcionarski kapital koji je u državnom vlasništvu do okončanja postupka privatizacije prenosi na raspolaganje i upravljanje Ministarstvu finansija RS, a da sredstva ostvarenja prodajom akcija u postupku privatizacije pripadaju budžetu RS, što se odrazilo i na status akcija koje je kupio Matres. Ovim je, po stavu žalbe, prestala obaveza Matresa da vraća kredite banci, obzirom da je akcionarski kapital i sva prava koja iz njega proizilaze preuzeo nadležni državni organ RS. Istovremeno su prestale i sve ingerencije optuženog kao direktora, jer je u programu privatizacije ovlašteni subjekat samo upravni odbor.

Prema mišljenju ovog vijeća, ovakav stav žalbe je neprihvatljiv, jer set zakona na koje se poziva žalba stupio je na pravnu snagu 23.07.1998. godine, kako to i žalba navodi, a radnja izvršenja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja, onako kako je to optuženom stavljeno na teret, dovršena je nekoliko mjeseci prije, zadnjom kupovinom akcija PBS-a,

koja se desila u četvrtom mjesecu 1998. godine i tada je nastala kako krivičnopravna odgovornost optuženog, tako i obaveza vraćanja kredita, pa je razmatranje pitanja koja žalba pokreće, vezano za set propisa koji se odnose na privatizaciju državnog kapitala u preduzećima i bankama, ukazuje necjelishodnim.

S ovim u vezi, stav ovog vijeća je da je nepotrebno izvođenje novog dokaza u vidu dopune nalaza i mišljenja finansijskog sudskog vještaka mr. Omera Rizvanbegovića koja dopuna nalaza je priližena uz žalbu kao novi dokaz, a na okolnost da ni banka ni preduzeće Matres nisu ostvarili imovinsku korist niti pretrpili imovinsku štetu, iz razloga što je odbrana imala mogućnost izvesti ovaj dokaz na glavnom pretresu, a sem toga stav ovog vijeća je da je na osnovu već provedenih dokaza vještačenjem prvenstveno vještaka finansijske struke Kerime Prašljivić na nesumnjiv način utvrđeno kako postojanje imovinske koristi na strani Matresa, što je sud svojom presudom i utvrdio, a naravno kao ekvivalent tome i postojanje štete koja je pričinjena PBSS-u.

S toga se, po ocjeni vijeća, izloženi žalbeni prigovori i na njima zasnovani prijedlozi, pokazuju neosnovanim pa ih je kao takve valjalo odbiti.

Iako žalba nije posebno napadala odluku o kazni, Apelaciono vijeće je imajući u vidu član 308. ZKP BiH, koji propisuje da žalba zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ili zbog povrede krivičnog zakona, podnesena u korist optuženog, sadrži u sebi i žalbu zbog odluke o krivičnopravnoj sankciji, odlučilo da presudu u odnosu na optuženog Govedarica Milorada preinači, na način što mu je na mjesto kazne zatvora u trajanju od četiri godine za počinjeno krivično djelo koju mu izriče prvostepena presuda, izrekne kaznu zatvora u trajanju od dvije godine, u koju kaznu zatvora se ima uračunati vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru, kako je to naznačeno u izreci ove presude. Donoseći ovakvu odluku, ovo vijeće cijeni da je kazna zatvora koju izriče prvostepena presuda strogo odmjerenjena po svojoj visini, da u njoj adekvatno nisu došle do izražaja olakšavajuće okolnosti koje ta presuda utvrđuje u drugom pasusu na str. 122 presude, pa stoga ovo vijeće smatra da je kazna zatvora u trajanju od dvije godine koja se izriče ovom presudom, posebno imajući u vidu značajan protek vremena od izvršenja djela, srazmjerna svim okolnostima koje su od uticaja na visinu kazne u smislu člana 38. KZ RS odnosu na ovoga optuženog, te da se ovako izrečena kazna pokazuje srazmjernom težini krivičnog djela i optuženog kao izvršioca sa ubjeđenjem da će na planu kako generalne tako i specijalne prevencije uticati da se ubuduće ne čine ovakva ili slična krivična djela.

Apelaciono vijeće nalazi da je sud pravilno odlučio o imovinskopravnom zahtjevu koji je postavljen ispred zastupnika PBS-a, kada je obavezao Milorada Govedaricu na plaćanje istog u solidarnom iznosu od 465.833,00 KM, obzirom da je nalaz vještaka Kerime Prašljivić na nesumnjiv način dokazao da se radi o ovom iznosu štete pričinjene PBSS-u i koristi pribavljene Matresu, koji su svojim odvojenim radnjama za Matres pribavili optuženi Milorad Govedarica i optuženi Momčilo Mandić.

U odnosu na žalbu tužioca za dio presude kojim se od optužbe oslobađa Milovan Bjelica

Pod tačkom III izreke prvostepene presude, optuženi Milovan Bjelica je osnovom čl. 284. tačka c) ZKP BiH oslobođen od optužbe da bi počinio krivično djelo Zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz čl. 337. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ RS. Prema navodima optužbe Milovan Bjelica je, kao odgovorno lice, iskoristio svoj položaj „savjetnika“ (ovlašćenog potpisnika) fiktivnog preduzeća „Spekta“, kao i svoje ovlašćenje, te banci podnosio zahtjeve za kredite, znajući da ova sredstva banci neće biti vraćena, da je pri tom znao da je namjena kredita odobrenih preduzeću „Spekta“ bilo nezakonito finansiranje izborne kampanje političke partije SDS-a.

Za dokazanosť krivičnog djela koje se ovom optužbom stavlja na teret Bjelici, je prije svega trebalo ispitati postojanja svojstva službenog ili odgovornog lica na njegovoj strani jer od odgovora na to pitanje je zavisila egzistentnost predmetnog krivičnog djela.

Pojam službenog i odgovornog lica kod ovog i slijedećih krivičnih djela iz glave XXVII KZ RS je određen u stavu 3. i 5. čl. 126. (odredbe značenja zakonskih izraza) istog zakona. Tako se u stavu 5. navedene zakonske odredbe pod pojmom odgovornog lica podrazumjeva lice kome je u preduzeću ili drugom pravnom licu, s obzirom na njegovu funkciju ili na osnovu posebnog ovlašćenja povjeren određen krug poslova koji se odnose na izvršavanje zakona, propisa donesenih na osnovu zakona ili opštih akata preduzeća ili drugog pravnog lica u upravljanju i rukovanju imovinom ili u rukovođenju proizvodnim ili nekim drugim privrednim procesom ili nadzorom na njima.

Istražujući ovaj prvi i početni uslov za ispunjenje bića predmetnog krivičnog djela, prvostepena presuda na to pitanje daje negativan odgovor. Ta presuda utvrđuje, da iz provedenih dokaza, kako objektivnih tako i subjektivnih, sud nije mogao izvan razumne sumnje utvrditi da bi optuženi u iskazanom vremenskom periodu imao svojstvo odgovornog lica u preduzeću „Spekta“ determinisano ovlašćenjima kojim bi se istom dalo da rukovodi poslovanjem, zastupanjem i predstavljanjem preduzeća, staranjem o zakonitosti njegovog poslovanja i dr. Zaista, kada pobijana presuda navodi da Milovan Bjelica nije bio upisan u sudske rješenje za registraciju pravnog lica kao ovlaštena osoba za njegovo predstavljanje, niti je po istom osnovu imao određena ovlaštenja, jer nije bio direktor „Spekte“ ili nosilac kakve izvršne funkcije u istoj, što proizilazi iz saglasnih svjedočenja Bučevac Radenke, Bartula Predraga, Nenada Pandurevića, te vještaka finansijske struke Kerime Prašljivić i Abida Hodžića, kao i dokumentacije od objektivnog značaja koju prvostepena presuda nabroja na str. 124. svojih razloga, onda je jasno da nije dokazana teza tužilaštva da bi optuženi počinio opisano krivično djelo u svojstvu odgovornog lica u preduzeću „Spekta“. Žalba tužioca navodi da je Sud „takođe zaključio da ograničena ovlašćena Milovana Bjelice, kao savjetnika SDS-a i ovlaštenog potpisnika za preduzeće ' Spekta ' nisu uključivala ' pravo na potpisivanje ugovora o kreditima jer on nije imao nikakvu izvršnu funkciju unutar preduzeća *Spekta Pale*, niti ovlašćenje da donosi bilo kakvu odluku o produženju roka otplate kredita.“ Dakle, žalba tužioca nastoji da metodom *papa in boca* Sudu pripiše kako je Milovan Bjelica bio ovlašten potpisnik za preduzeće „Spekta“ iako se takvo utvrđenje u napadanoj presudi nigdje ne spominje, a poznato je da se ne može uspostaviti povreda krivičnog zakona vlastitom revizijom činjeničnog stanja zasnovanom na činjeničnim pretpostavkama ako ne i na netačnosti. Na drukčijem zaključivanju od onog kakvog nalazi prvostepena presuda, a poprima i ovaj sud, ne pomažu žalbeni navodi tužioca kojim se citira alineja 3) stava 3. čl. 126. KZ RS i na tom osnovu nastoji optuženom Bjelici dati svojstvo službenog lica, jer se ova odredba odnosi na lica koja u preduzeću ili drugom

pravnom licu, kojima je zakonom ili propisom donesenim na osnovu zakona povjereno vršenje javnih ovlaštenja. U konkretnom slučaju, preduzeće „Spekta“ nema navedenu atribuciju iz koje bi se vidjelo da vrši javna ovlaštenja, pa time ni optuženi ne može imati svojstvo službenog lica iz stava 3. čl. 126. KZ RS. Bez uspjeha dakle, žalba tužioca, pokušava ekstenzivnim tumačenjem propisa optuženog iz položaja savjetnika SDS- a transformisati u u svojstvo odgovornog ili službenog lica u preduzeću „Spekta“. Sve i da je u SDS-u, kao političkoj partiji povjeren određen krug poslova Milovanu Bjelici, to, imajući u vidu provedene dokaze, nije učinjeno u preduzeću „Spekta“, posebno što se radi o nosiocima dva različita pravna subjektiviteta. Imajući u vidu raspoložive dokaze, ni za ovaj sud nije sporno da optuženi nije bio u radnom odnosu po osnovu ugovora, prokure ili pak posebnog pismenog ovlaštenja direktora ili zakonskog zastupnika Nenada Pandurevića u vrijeme izvršenja djela u preduzeću „Spekta“. Iz navedenih razloga da bi optuženi prekoračio svoja ovlaštenja, kako to vidi žalba, optuženi bi prethodno u svojstvu ovlaštenog lica takav kapacitet ovlaštenja morao imati - što od tužioca nije dokazano - kako to sasvim pravilno, pojmovno i logički rezonuje prvostepena presuda.

Žalba tužioca nastoji da ukaže na krivičnu odgovornost optuženog Bjelice, pa tako sudu prvog stepena prebacuje što istog nije proglasio krivim za počinjenje krivičnog djela Zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja, ovog puta izvršenog u podstrekavanju (čl. 24. KZ RS) ili pomaganju (čl. 25. stav 2. KZ RS), uz pojašnjenje da sud nije vezan pravnom ocjenom djela u smislu čl. 280. stav 2. ZKP BiH. Tačno je da sud nije vezan prijedlogom tužioca u pogledu pravne ocjene djela ali je isto tako tačno da je sud vezan objektivnim identitetom optužnice, na što ispravno upozoravaju branioci optuženog u odgovoru na žalbu tužioca kada citiraju čl. 280. stav 1. ZKP BiH po kojem se *inter alia* presuda može odnositi samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u potvrđenoj, odnosno, na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici. Iz činjeničnog supstrata izmijenjene optužnice se dâ vidjeti da izostaje opis krivičnopravne radnje optuženog po kojoj bi predmetno krivično djelo počinio u svojstvu podstrekača ili pomagača na što se žalbom tužioca sasvim neosnovano pledira. Iz ovih razloga valjalo je odbiti žalbu tužioca u odnosu na ovaj dio oslobađajuće presude i istu u pripadajućem dijelu potvrditi budući da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija žalbom kako je to sadržano u čl. 313. ZKP BiH.

U odnosu na žalbu tužioca za dio presude kojim se od optužbe oslobađa Mirko Šarović

Protiv odluke suda kojom je donio oslobađajuću presudu u odnosu na Mirka Šarovića za krivično djelo pod tačkom 7. optužnice sa tvrdnjom da je isti iskoristio svoj položaj i pribavio korist za preduzeće „Matres“ i za njegovog vlasnika grad Srpsko Sarajevo, za iznos glavnice od 465.833,00 KM za koliko je oštetio PBSS, da je istovremeno pribavio dodatnu imovinsku korist Momčilu i Draženku Mandić, preduzeću ManCo Bijeljina, državnom preduzeću „Terpentin“ preusmjeravajući robe iz robnih rezervi RS, žalba tužioca usmjerena je na to da su izvedeni značajni dokazi koji potkrepljuju činjenične nalaze da je Šarović morao znati za nezakonitu prirodu preduzeća Matres kada je potpisao odluku o osnivanju preduzeća, pa je Sud pogrešno utvrdio činjenice da optužba nije izvela nikakve dokaze da je Šarović znao za nezakonitu svrhu Matresa, kada je odluku potpisao.

Prvostepeni sud je ovakvu odluku donio nalazeći da optuženi Mirko Šarović, u svojstvu predsjednika Povjereništva grada Srpsko Sarajevo, odluku o osnivanju ODP Matres nije donio sam, nego je tu odluku donijelo Povjereništvo grada, u skladu sa svojim ovlaštenjima, a Mirko Šarović je kao predsjednik Povjereništva tu odluku potpisao. Isto tako, prvostepena presuda nalazi da optuženi Mirko Šarović nije samostalno donio ni odluku kojom se povjerava na čuvanje i održavanje roba dobijena od Republičkih robnih rezervi ODP Matres grada Srpsko Sarajevo, što je sasvim jasno. Za razliku od stava iznijetog u žalbi tužilaštva, ovo vijeće prihvata u potpunosti stavove koje je u obrazloženju dijela presude koje se odnosi na optuženog Mirka Šarovića iznio sud i na što su branioci optuženog u svom odgovoru na žalbu s razlogom ukazali.

Naime, pravilno je sud, na osnovu izvedenih dokaza, našao da Mirko Šarović nije donio odluku o osnivanju preduzeća Matres, nego je to kao kolektivni organ, učinilo Povjereništvo naznačeno u predmetnoj odluci o osnivanju preduzeća Matres, a koju je potpisao Mirko Šarović u svojstvu predsjednika Povjereništva. Logično je da odluku koju donosi kolektivni organ potpisuje osoba koja je na čelu tog organa, osim u slučaju kada ta osoba za ovo ovlasti nekog drugog. Samim tim, sasvim je jasno i logično da je predmetnu odluku potpisao Mirko Šarović, ali to nikako ne znači da ju je on sam i donio, kako mu se to optužbom stavlja na teret, o čemu je sud dao precizno i iscrpno obrazloženje na strani 126 pobijane presude.

Ista je situacija i sa odlukom Povjereništva grada Srpsko Sarajevo od 20.01.1998. godine, kojom se povjerava na čuvanje i održavanje roba dobijena od republičkih robnih rezervi ODP Matres Srpsko Sarajevo. I ovdje se radi o odluci kolektivnog organa, koju je predsjednik Povjereništva, u ovom slučaju Mirko Šarović, zapravo potpisao.

Samim tim što je sud pravilno zaključio da navedene dvije odluke Mirko Šarović nije donio, izlišno je dalje govoriti i utvrđivati njegovu namjeru pribavljanja koristi preduzeću Matres, jer tužilac tu namjeru upravo izvodi iz činjenice potpisivanja i donošenja ovih odluka, ne izvoдеći bilo kakve druge valjane dokaze u pogledu njenog dokazivanja, a pogotovo se ne može govoriti o tome da je Mirko Šarović odobrio preduzeću Matres uzimanje kratkoročnih kredita, jer kako se to pravilno navodi u prvostepenoj presudi, niti jedna odluka u tom pravcu ne postoji, a ni sama žalba tužioca na valjan način ne argumentuje svoje navode u ovom pravcu, pogotovu ona ničim ne dokazuje da je Šarović znao kriminalnu djelatnost preduzeća „Matres“.

U pogledu navoda žalbe optužbe da je optuženi Mirko Šarović propustio da objavi odluku o osnivanju preduzeća Matres u službenom glasniku, ovo vijeće u potpunosti prihvata valjanim stav prvostepenog suda da je objavljivanje ove vrste u nadležnosti registracionog suda, a o trošku onoga ko je donio odluku o osnivanju preduzeća.

Takođe, nema se šta prigovoriti stavu suda kada obrazlaže činjenice vezane za korištenje roba iz Robnih rezervi RS, da o pitanjima obrazovanja, obnavljanja i korištenja robnih rezervi odlučuje Vlada RS a ne Mirko Šarović.

Ovo vijeće primjećuje da se žalba tužioca najvećim dijelom bavi krivičnopravnim radnjama Momčila Mandića i Milorada Govedarice i povezuje ih sa djelovanjem Mirka Šarovića, stavljajući ih u kontekst organizovane grupe kriminalaca, zaboravljajući pritom da ih je

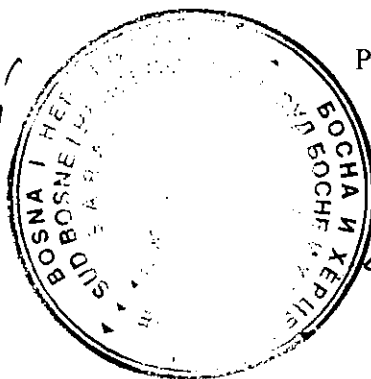

CIN

prvostepeni sud oslobodio odgovornosti za krivična djela udruživanje radi činjenja krivičnih djela i organizovani kriminal, a da se tužilaštvo, u tom dijelu oslobađajuće presude, nije žalilo. Na ove momente koje žalba ističe, su se branioci takođe izjasnili u svom odgovoru na žalbu.

Sa svega izloženog, a na osnovu člana 283. ZKP BiH, valjalo je izjavljenu žalbu tužioca, u odnosu na oslobađajući dio prvostepene presude za Mirka Šarovića, odbiti kao neosnovanu i potvrditi presudu suda prvog stepena na osnovu odredbe iz člana 313. ZKP BiH.

ZAPISNIČAR:
Sanin Bogunić

PREDSJEDNIK VJEĆA:
SUDIJA

Medžida Kreso